

VI Lenin

Rysslands kommunistiska partis (bolsjevikerna) tionde kongress den 8-16 mars 1921

Innehåll

1. Rapport den 8 mars om RKP(b):s CK:s politiska verksamhet..... 1
2. Rapport den 15 mars om överskottsrekvisitionens ersättande med naturaskatt..... 13
3. Ursprungligt utkast till tionde RKP-kongressens resolution om partiets enhet 21
4. Rapport den 16 mars om partiets enhet och den anarkosyndikalistiska avvikelserna..... 23

1. Rapport den 8 mars om RKP(b):s CK:s politiska verksamhet

Kamrater, frågan om CK:s politiska arbete är, som ni naturligtvis vet, så intimt sammanflätad såväl med partiets hela som med sovjetinstitutionernas hela arbete och med revolutionens hela förlopp, att det åtminstone enligt min åsikt inte ens kan bli tal om en rapport i ordets verkliga, fulla bemärkelse. Och jag uppfattar det som min uppgift att försöka utskilja några av de viktigaste händelserna — det som enligt min mening utgör s a s hörnpunkterna i vårt arbete och i sovjetpolitiken under detta år, det som är mest karakteristiskt av vad vi upplevt och som ger mest underlag för funderingar om orsakerna till revolutionens förlopp, om de begångna misstagens betydelse, och åtskilliga sådana har begåtts, och om lärdomarna för framtiden. Ty hur naturlig uppgiften att avlägga rapport om det gångna året än är, hur obligatorisk den än är för CK, hur intressant den än är för partiet i sig, är uppgifterna i den kamp som förestår och som utspelar sig inför oss så brådskande, besvärliga och svåra, så betungande för oss genom hela sin tyngd, att hela uppmärksamheten osökt koncentreras på hur vi skall dra lämpliga slutsatser av vad vi upplevt och hur vi bäst skall lösa dagens och den närmaste framtidens uppgifter, som tilldrar sig hela vår uppmärksamhet.

Av alla de hörnpunkter i vårt arbete, som under detta år tilldragit sig mest uppmärksamhet och som enligt min mening de flesta av våra fel har att göra med, är övergången från krig till fred den viktigaste. Ni alla, eller åtminstone de flesta av er, minns sannolikt att vi har varit på väg med denna övergång vid flera tillfällen redan under de tre och ett halvt år som gått och aldrig har fullbordat den och att vi tydligen inte heller nu kommer att fullborda den, eftersom den internationella kapitalismens intressen är alltför nära kopplade till att denna övergång förhindras. Jag minns att jag redan i april 1918, dvs för tre år sedan, hade anledning att inför CK tala om våra uppgifter, som då formulerades som så att inbördeskriget huvudsakligen var avslutat, medan det i verkligheten endast hade börjat. Ni minns alla att vi på den föregående partikongressen byggde alla våra beräkningar på denna övergång till fredligt uppbyggnadsarbete, eftersom vi trodde att de stora eftergifter vi då gjorde för Polen skulle garantera oss fred. Men redan i april inleddes en offensiv av den polska bourgeoisin, som tillsammans med de kapitalistiska ländernas imperialister tolkade vår fredsvilja som svaghet – för detta fick den betala ett högt pris genom att få en mindre fördelaktig fred. Men vi fick ingen övergång till fredligt uppbyggnadsarbete, och vi nödgades åter ägna den största uppmärksamheten åt kriget med Polen och längre fram åt att krossa Wrangel. Detta är vad som varit bestämmande för innehållet i vårt arbete under verksamhetsåret. Än en gång blev hela vårt arbete inriktat på militära uppgifter.

Därefter började en övergång från krig till fred, när vi lyckades uppnå att ingen enda soldat ur de fiendliga arméerna blev kvar på RSFSR:s territorium.

Denna övergång förde med sig omskakningar som vi långtifrån hade tagit med i beräkningen. Utan tvivel är detta en av de viktigaste orsakerna till den mängd misstag och felaktigheter, som vi i vår politik under denna verksamhetstid begick och som vi nu lider av. Vi ser nu att demobiliseringen av armén, som fick upprättas i ett land, vilket hade utstått en oerhört hård anspänning, och som vi fick ställa upp efter flera års imperialistiskt krig, att demobiliseringen av armén, vars transport med de kommunikationsmedel vi har innebar otroliga svårigheter vid en tidpunkt, då vi därtill fick svält, som framkallades av missväxten, och bränslebrist, som i hög grad stoppade transporterna, att denna demobilisering ställde oss, som vi nu märker, inför uppgifter som vi i mycket hög grad hade underskattat. Här döljer sig i betydande utsträckning orsakerna till en hel rad kriser: såväl den ekonomiska och den sociala som den politiska. Så sent som i slutet på fjolåret hade jag anledning att påpeka, att svårigheterna i samband med arméns demobilisering skulle bli bland de största under den förestående våren. Jag fick anledning att påpeka samma sak den 30 december under en stor diskussion, som sannolikt många av er deltog i. Jag måste säga att vi då knappast hade en föreställning om dessa svårigheters omfattning; vi såg då ännu inte i vilken grad vi här inte bara skulle få tekniska svårigheter, vi såg inte heller i vilken grad alla olyckor, som drabbade sovjetrepubliken, utmattad som den var både av det imperialistiska kriget och av det nya inbördeskriget, skulle förvärras just vid demobiliseringen. I viss mån skulle det vara rätt att säga att just demobiliseringen blottlägger dem i högre grad. Landet gjorde i flera år utomordentliga ansträngningar för de militära uppgifterna och understödde dessa på alla sätt utan att spara något av sina sista rester, knappa reserver och resurser för detta syfte – och först vid krigsslutet såg vi hela graden av den ödeläggelse och det elände som för lång tid framåt dömer oss till att helt enkelt bara läka sårerna. Men vi kan inte helt övergå ens till att läka dessa sår. De tekniska svårigheterna vid arméns demobilisering visar i hög grad förödelsens hela omfattning, varav förutom allt annat följer att en rad kriser av ekonomisk och social karaktär är ofrånkomlig. Kriget har vant oss, hela vårt land, hundratusentals människor vid enbart militära uppgifter, och när en stor del av armén efter lösandet av dessa uppgifter träffar på otroligt försämrade betingelser, på landsbygden träffar på otroliga svårigheter och på grund av denna kris och den allmänna krisen inte har möjlighet att få bruk för sin arbetskraft, blir resultatet ett mellanting mellan krig och fred. Den situation som avtecknar sig är sådan att det inte heller nu går att tala om fred. Just demobiliseringen, inbördeskrigets slut innebär att det är omöjligt att koncentrera alla uppgifter på det fredliga uppbyggnadsarbetet, eftersom demobiliseringen innebär fortsatt krig, endast i ny form. När tiotusentals och hundratusentals demobiliserade inte kan få bruk för sin arbetskraft, vänder tillbaka utarmade och ruinerade, vant sig vid att syssla med krig och närpå betraktar det som sitt enda hantverk – då dras vi in i en ny form av krig, en ny typ av krig, som kan uttryckas med ett enda ord: "banditism".

Otvivelaktigt var det ett fel av CK att inte beakta omfattningen av dessa svårigheter i samband med demobiliseringen. Naturligtvis bör det sägas att vi inte hade några stödjepunkter för att kunna beräkna dem, eftersom inbördeskriget var så svårt att den enda, regeln där var: allt för seger på inbördeskrigets front – och inget mer. Det var endast med iakttagande av denna regel och tack vare Röda arméns oerhörda kraftanspanning i kampen mot Koltjak, Judenitj o a som vi kunde uppnå segern över de imperialister som hade invaderat Sovjetryssland.

Från denna grundläggande omständighet, som är avgörande för en hel rad misstag och skärper krisen, skulle jag vilja övergå till frågan om hur det i partiets arbete och i hela proletariets kamp har framkommit en hel rad ännu mer djupgående oöverensstämmelser och oriktigheter i bokföringen eller i planen – och inte bara oriktigheter i planen, utan också oriktigheter i bestämmandet av styrkeförhållandet mellan vår klass och de klasser, tillsammans med vilka den i samarbete och ibland även i kamp skall avgöra republikens öde. Med detta som utgångspunkt måste vi se på resultaten av vad vi upplevt, på de politiska erfarenheterna, på

det som CK, eftersom den har lett politiken, måste göra klart för sig och försöka klargöra för hela partiet. Dit hör sådana olikartade företeelser som förloppet av vårt krig med Polen och livsmedels- och bränslefrågorna. Vid vår offensiv, vår alltför snabba framryckning nästan ända till Warszawa gjordes utan tvivel ett misstag. Jag skall nu inte analysera om det var ett strategiskt eller ett politiskt misstag, ty det skulle föra mig alltför långt jag tror att detta måste bli en angelägenhet för framtida historiker, men de människor som i svår kamp har att slå tillbaka alla fiender har inte tid att syssla med historieforskning. I varje fall föreligger ett misstag, och detta misstag framkallades av att vi överskattade vår styrkeövertag. Det skulle vara alltför komplicerat att analysera i vad mån detta styrkeövertag var beroende av de ekonomiska förutsättningarna eller av att kriget med Polen väckte patriotiska känslor t o m bland småborgerliga element, som inte alls är proletära och inte alls sympatiserar med kommunismen, inte stöder proletariatets diktatur ovillkorligt, utan ibland, måste det sägas, inte alls stöder den. Men faktum kvarstår: i kriget med Polen begick vi i viss mån ett misstag.

Och om vi tar ett sådant område som livsmedelsarbetet, så finner vi ett analogt misstag. Beträffande rekvisitionen av livsmedelsöverskott och dess genomförande var verksamhetsåret ojämförligt gynnsammare än det föregående. I år uppgår den insamlade spannmålen till mer än 250 miljoner pud. Den 1 februari räknades 235 miljoner pud som insamlade, medan det under hela fjolåret samlades in 210 miljoner pud; det har alltså på betydligt kortare del av året samlats in mer än under hela förra året. Det har dock visat sig att vi av dessa 235 miljoner pud som samlats in den 1 februari under första halvåret förbrukade ca 155 miljoner, dvs igenomsnitt 25 miljoner pud per månad eller rentav mer. På det hela taget måste det naturligtvis erkännas, att vi inte förmått att rätt fördela våra resurser, nu när de visat sig vara bättre än det gångna årets. Vi har inte förmått att rätt bedöma hela faran med den till våren annalkande krisen och gett efter för den naturliga önskan att lämna ut mer till de svältande arbetarna. Naturligtvis måste även här sägas att vi inte haft någon hållpunkt för kalkylerna. I alla kapitalistiska stater, trots anarkin och trots det kaos som kännetecknar kapitalismen, har man som hållpunkt för den ekonomiska planeringen årtiondens erfarenheter, erfarenheter som kan jämföras av de kapitalistiska staterna, som är homogena till sin ekonomiska struktur och skiljer sig åt endast beträffande detaljer. Ur denna jämförelse är det möjligt att härleda en verkligt vetenskaplig lag, en viss lagbundenhet och regularitet. Vi har inte haft och kan inte ha något som liknar dessa erfarenheter för att kunna utföra en sådan beräkning; och det är helt naturligt att när det vid krigsslutet äntligen erbjöd sig en möjlighet att ge mer åt den utsvultna befolkningen, så kunde vi inte genast iaktta vederbörlig måtta. Det är klart att vi borde ha modererat ökningen av det som lämnades ut och genom denna moderation ha skapat en viss reservfond för sämre tider, som måste komma på våren och som också har kommit. Detta har vi inte gjort. Återigen har vi gjort ett misstag, som varit utmärkande för hela vårt arbete, ett misstag som visar att övergången från krig till fred ställt oss inför en hel rad uppgifter och svårigheter, som vi varken haft erfarenheter, beredskap eller erforderligt underlag för att klara av, och på så sätt har krisen blivit utomordentligt förstärkt, tillspetsad och förvärrad.

Något liknande har utan tvivel skett även i fråga om bränslet. Detta är en grundläggande fråga i det ekonomiska uppbyggnadsarbetet. Hela övergången från krig till fred, hela övergången till ekonomiskt uppbyggnadsarbete – som det talades om på den föregående partikongressen och som utgjort det största bekymret och tilldragit sig den största uppmärksamheten i hela politiken under verksamhetsåret – allt detta har naturligtvis måst baseras och grundas på en beräkning av utvinningen av bränsle och på en riktig fördelning av detta. Härförutan kan det inte ens bli tal om att övervinna svårigheterna eller om att återuppbygga industrin. Att vi i detta avseende är i en bättre situation än förra året står klart. Tidigare var vi avskurna från kol- och oljedistriktet. Efter Röda arméns segrar har vi fått kol och olja. I varje fall har bränsleresurserna ökats. Vi vet att de bränsleresurser, som vi hade i början av verksamhetsåret, var

större än tidigare. Och på grund av denna ökning av våra bränsleresurser gjorde vi ett misstag genom att omedelbart tillåta en så omfattande bränslefördelning att dessa bränsleresurser blev uttömda, och vi ställdes inför en bränslekris innan allt hade fått fungera rätt. I alla dessa frågor kommer specialrapporter att läggas fram för er här, och jag kan nu inte ens approximativt presentera de data som finns i denna fråga. Men med hänsyn till det förflutnas erfarenheter måste vi i varje fall säga att detta misstag hänger samman med en oriktig föreställning om situationen och med snabbheten i övergången från krig till fred. Det visade sig att övergången kunde ske endast i betydligt långsammare takt än vi hade föreställt oss. Att det krävs betydligt längre förberedelser och en långsammare takt är vad vi lärt oss under detta år, en lärdom som hela partiet måste särskilt tillgodogöra sig för att kunna bestämma våra huvuduppgifter för det kommande året och i fortsättningen undvika de nämnda misstagen.

Utan tvivel måste det härvid sägas att dessa misstag och särskilt de ur dem härrörande kriserna förvärrades genom missväxten. Jag har påpekat att livsmedelsarbetet under verksamhetsåret gav oss ojämförligt bättre livsmedelsresurser, men det måste också sägas att detta var en av de viktigaste orsakerna till kriserna, eftersom missväxten, som vållade svår foderbrist, epizooti och ruiner av bönderna, gjorde att livsmedelsrekvisitionerna koncentrerades till platser där spannmålsöverskotten inte var särskilt stora. Betydligt större överskott fanns i olika utkantsområden i republiken – Sibirien, Nordkaukasien – men just där var sovjetapparaten minst effektiv, just där var sovjetmakten mindre stabil, och att transportera något därifrån var mycket svårt. Därför blev det så, att vi samlade in de ökade livsmedelsresurserna från de guvernement som fått den minsta skörden, och därigenom blev bondehushållets kris ytterst tillspetsad.

Här ser vi återigen klart, att våra kalkyler inte var tillräckligt korrekta. Men å andra sidan befann vi oss i en sådan klämma att vi inte hade något val. Landet, som efter det ruinerande imperialistiska kriget hade uthärdat något sådant som ett mångårigt inbördeskrig, hade naturligtvis inte kunnat existera på annat sätt än genom att ge allt till fronten. Och eftersom det var ruinerat kunde landet inte handla på annat sätt än att ta livsmedelsöverskotten från bönderna, t o m utan att ge dem någon som helst ersättning. Detta var nödvändigt för att rädda landet, armén och arbetar- och bondemakten. Vi sade till bönderna: ”Naturligtvis lämnar ni er spannmål på kredit till arbetar- och bondestaten, men på annat sätt kan ni inte rädda er stat från godsägarna och kapitalisterna.” Vi kunde inte handla annorlunda under dessa förhållanden, som imperialisterna och kapitalisterna hade påtvingat oss med sitt krig. Vi hade inget val. Men dessa omständigheter ledde till att bondehushållet efter det så långvariga kriget hade blivit så försvagat, att missväxten också berodde på en minskning av den besädda arealen, på en försämring av produktionsmedlen, en nedgång i nektaravkastningen, en brist på arbetskraft osv. Missväxten blev mycket svår, och insamlingen av livsmedelsöverskott, som trots allt blev bättre än vi hade väntat, ledsagades av en skärpning av krisen, som kanske bereder oss ännu större svårigheter och olyckor under de förestående månaderna. Denna omständighet måste noga beaktas vid analysen av vad vi upplevt inom politiken under verksamhetsåret och av vilka politiska uppgifter vi måste ställa oss för det nya året. Verksamhetsåret lämnade åt det följande året efter sig samma brådskande uppgifter som förut.

Nu övergår jag t v till en annan punkt, inom ett helt annat område – till diskussionen om fackföreningarna, vilken har tagit så mycket tid från partiet. Jag har idag redan haft anledning att tala om detta, och givetvis kunde jag endast försiktigt säga att många av er bedömer denna diskussion som en omåttlig lyx. För egen del kan jag inte underlåta att tillägga, att denna lyx enligt min mening verkligen var otillåtlig och att vi genom att tillåta en sådan diskussion utan tvivel gjorde ett misstag, eftersom vi inte såg att vi i denna diskussion sköt i förgrunden en fråga som enligt de objektiva betingelserna inte kan stå i förgrunden; vi hängav oss åt denna lyx utan att märka i vilken grad vi avledde uppmärksamheten från det angelägna och hotfulla

som ligger så nära framför oss, nämligen frågan om just krisen. Vilka är då de verkliga resultaten av denna diskussion, som tagit så många månader i anspråk och som flertalet av de närvarande är nästan utleda på? Ni kommer att få speciella rapporter om det, men jag skulle i min rapport vilja rikta uppmärksamheten på en sida av saken, nämligen att talesättet ”det finns inget ont som inte för något gott med sig” här har visat sig stämma.

Tyvärr har det blivit litet för mycket av det onda och litet för litet av det goda. (*Skratt*) Men något gott har det trots allt fört med sig: trots att vi har förlorat tid och många av våra partikamraters uppmärksamhet har avletts från de angelägna uppgifterna i kampen mot de småborgerliga element, som omger oss, har vi lärt oss att urskilja vissa inbördes relationer som vi tidigare inte sett. Det goda har varit att partiet i denna kamp inte har kunnat undgå att lära sig något. Även om vi visste att vi som styrande parti inte kunde undgå att sammansmälta parti”toppen” med sovjet”toppen” – de är sammansmälta och kommer att så förbli – har partiet i denna diskussion lärt sig en viss läxa, som måste beaktas. För somliga plattformar har företrädesvis parti”toppen” röstat. De plattformar, som ibland kallats ” ‘arbetaroppositionens’ plattformar” och ibland något annat, har visat sig representera en uppenbart syndikalistisk avvikelse. Och detta är inte min personliga åsikt, utan den åsikten har det stora flertalet av de närvarande. (*Rop: ”Det är riktigt!”*)

Partiet har i denna diskussion visat sig vara så moget att när det ser en viss vacklan i ”toppen”, ser att ”toppen” säger ”Vi är oeniga – skilj oss åt!”, så har det snabbt mobiliserat sig för denna uppgift, och det stora flertalet av de mest betydelsefulla partiorganisationerna har snabbt svarat oss: ”Vi har en uppfattning, och den skall vi framföra till er.”

I denna diskussion har vi fått fram en rad plattformar. De har varit så många att exempelvis jag, trots att jag i min befattning varit skyldig att läsa dem, är rädd för att jag har försyndat mig och inte läst dem alla. (*Skratt*) Jag vet inte om alla de närvarande har haft tid över för att läsa dem, men i varje fall måste det sägas, att denna syndikalistiska och i viss mån rentav halvt anarkistiska avvikelse, som kommit i dagen, ger mycket material för funderingar. I flera månader har vi hängett oss åt lyxen att studera åsiktsnyanser. Under tiden har arméns demobilisering gett upphov till banditism och skärpt den ekonomiska krisen. Denna diskussion bör ha hjälpt oss att inse, att vårt parti såsom ett parti, vilket har uppnått ett medlemsantal på en halv miljon och rentav ännu mer, har blivit för det första ett massparti och för det andra ett regeringsparti och att det såsom massparti återspeglar en del saker som sker utanför dess led. Det är ytterst viktigt att inse detta.

En liten syndikalistisk eller halvt anarkistisk avvikelse skulle inte vara så farlig: partiet skulle snabbt och resolut ha blivit medvetet om den och tagit itu med att rätta till den. Men om den hänger samman med böndernas väldiga dominans i landet, om dessa bönders missnöje med proletariats diktatur växer, om bondehushållets kris når en viss gräns, om bondearméns demobilisering kastar ut hundratals och tusentals nedbrutna människor, som inte hittar sysselsättning åt sig, vant sig vid att enbart syssla med krig som hantverk och ger näring åt banditism – då är det inte rätta tiden att tvista om teoretiska avvikelser. Och vi måste på kongressen säga rent ut: vi kommer inte att tillåta några dispyter om avvikelser, vi måste sätta punkt i den frågan. Detta kan och måste partikongressen göra, den måste dra lämplig lärdom av detta och foga den till CK:s politiska rapport, stärka, konsolidera och förvandla detta till en förpliktelse för partiet, till en lag. Tvistens atmosfär håller på att bli i högsta grad farlig; den håller på att bli ett direkt hot mot proletariats diktatur.

När jag för flera månader sedan hade tillfälle att träffa och i diskussionen tvista med vissa partikamrater och sade ”Se, här finns ett hot mot arbetarklassens herravälde och arbetarklassens diktatur!”, så svarade de: ”Detta är en skrämselform, ni terroriserar oss.” Jag fick flera gånger höra den etiketteringen på mina påpekanden – att jag terroriserar somliga – och

jag svarade att det skulle vara löjligt från min sida att försöka terrorisera gamla revolutionärer, som varit med om alla möjliga prövningar. Men när ni ser vad demobiliseringens svårigheter utvecklas till, så kan ni inte längre säga att det var ett försök att skrämja eller ens en i dispytens hetta oundviklig överdrift, utan det var ett direkt påpekande av vad som nu har skett, av att vi behöver sammanhållning, behärskning och disciplin – inte bara därför att ett proletärt parti härförutan inte kan arbeta samfällt, utan också därför att våren har medfört och kommer att medföra ännu mer svåra förhållanden, under vilka vi inte kan handla utan en maximal sammanhållning. Dessa två huvudsakliga läxor, tror jag, har vi likväl förmått lära oss av diskussionen. Och därför tycks det mig vara nödvändigt att säga att om vi har hängett oss åt litet lyx och gett världen ett häpnadsväckande prov på hur ett parti, som i en förtvivlad kamp försatts i de mest besvärliga betingelser, ägnar en enastående uppmärksamhet åt att klargöra detaljer i plattformarna och detta mitt uppe i missväxt och kris, ruin och demobilisering – så kommer vi nu att ur dessa lärdomar dra en politisk slutsats, inte bara en slutsats som pekar på ett eller annat misstag, utan en politisk slutsats, som gäller relationerna mellan klasserna, mellan arbetarklassen och bönderna. Relationerna är inte sådana som vi hade tänkt oss. Dessa relationer kräver av proletariatet en oerhört starkare sammanhållning och kraftkoncentration, och dessa relationer utgör under proletariatets diktatur en fara som är mångdubbelt större än alla denikinar, koltjaker och judenitjar sammantagna. Härom bör ingen hysa några villfarelser, ty det skulle vara högst ödesdigert! Stora svårigheter härrör från detta småborgerliga element, och för att de skall övervinnas krävs stark sammanhållning, och inte bara formellt, krävs ett enhetligt, samfällt arbete, en enad vilja, ty endast med en sådan vilja hos de proletära massorna kan proletariatet i ett bondeland fullgöra sin diktators och sitt ledarskaps enorma uppgifter.

Hjälp kommer från de västeuropeiska länderna, men den når inte fram så snabbt. Den kommer dock och den ökar.

Redan på förmiddagens sammanträde påpekade jag att organiserandet av Kommunistiska internationalens andra kongress hör till de viktigaste faktorerna under verksamhetsperioden – och det står också i nära samband med CK:s verksamhet. Naturligtvis har den internationella revolutionen nu tagit ett stort steg framåt jämfört med förra året. Naturligtvis har Kommunistiska internationalen, som under fjolårets kongress inte existerade i annat än proklamationsform, nu börjat existera som självständigt parti i varje land och inte bara som avancerat parti – kommunismen har blivit den centrala frågan för hela arbetarrörelsen. I Tyskland, Frankrike och Italien har Kommunistiska internationalen inte bara blivit arbetarrörelsens centrum, utan också centrum för uppmärksamheten i hela det politiska livet i dessa länder. I höstas kunde man inte ta en tysk eller fransk tidning i sin hand och undgå att se hur man där rackade ner på Moskva och bolsjevikerna, vilka adjektiv vi åsattes och hur bolsjevikerna och de 21 villkoren för intagning i Tredje internationalen gjorts till den centrala frågan i hela deras egna politiska liv. Det är en framgång för oss, och den kan ingen frånta oss! Detta visar hur den internationella revolutionen tillväxer och parallellt härmed den ekonomiska krisen i Europa skärps. Men hur som helst, om vi därför gjorde antagandet att snar hjälp skulle komma därifrån i form av en stark proletär revolution, så skulle vi helt enkelt vara dårar, och jag är säker på att det inte finns några sådana i den här salen. På tre år har vi lärt oss förstå, att satsningen på en internationell revolution inte innebär att kalkylera med någon bestämd tidrymd och att den allt snabbare utvecklingstakten kan leda till en revolution i vår men inte behöver göra det. Därför måste vi vara i stånd att bringa vår verksamhet i överensstämmelse med klassrelationerna i vårt land och andra länder på ett sådant sätt, att vi under lång tid blir i stånd att upprätthålla proletariatets diktatur och åtminstone successivt bota alla de olyckor och kriser som drabbar oss. Detta är det enda rätta och nyktra sättet att ställa frågan.

Nu övergår jag till en punkt som gäller CK:s verksamhet under innevarande år och har nära relation till de uppgifter vi står inför. Det är frågan om relationerna till utlandet.

Före partiets 9:e kongress var vår uppmärksamhet och alla våra ansträngningar inriktade på att uppnå en övergång från relationer av krig med de kapitalistiska länderna till fredliga och kommersiella relationer. För den skull tog vi olika slags diplomatiska steg och besegrade sådana som utan tvivel var stora diplomater. När exempelvis representanter för Amerika eller företrädare för Nationernas förbund föreslog att vi på vissa villkor skulle upphöra med de militära aktionerna mot Denikin och Koltjak trodde de att vi skulle hamna i svårigheter. I själva verket var det de själva som råkade i svårigheter, medan vi vann en stor diplomatisk seger. Det var de som blev dragna vid näsan och nödgade att ta tillbaka sina villkor, vilket sedan avslöjades i all diplomatisk litteratur och press över hela världen. Men att nöja sig med en diplomatisk seger är inte tillräckligt för oss. Vi behöver verkliga handelsförbindelser och inte bara diplomatiska segrar. Men först under detta år har det börjat komma så långt som att handelsförbindelser i någon mån börjat utvecklas. Handelsförbindelser med England har blivit aktuella. Sedan förra sommaren har detta varit en central punkt. Kriget med Polen blev ett stort bakslag i detta avseende. England var redan berett att underteckna ett handelsavtal. Den engelska bourgeoisin ville ha detta avtal, de engelska hovkretsarna ville det inte, utan försökte omintetgöra det, och kriget med Polen fördröjde avtalet. Resultatet har blivit att frågan ännu inte är löst.

Idag, tror jag, har det blivit känt genom tidningarna, att Krasin i London har meddelat pressen, att han räknar med att ett handelsavtal snart blir undertecknat'. Jag vet inte om denna förhoppning är väl grundad. Jag kan inte avgöra huruvida det verkligen blir så, men jag måste för min del säga att vi i centralkommittén har ägnat stort utrymme åt denna fråga och ansett det vara riktigt att från vår sida använda en eftergiftstaktik för att få till stånd ett handelsavtal med England. Inte så mycket därför att vi skulle kunna få mer från England än från andra länder – England är i detta hänseende inte ett så framskridet land som t ex Tyskland och Amerika. England är en kolonialmakt, som har alltför stora intressen i asiatisk politik och ibland är alltför känslig för sovjetmaktens framgångar i vissa länder, som ligger nära engelska kolonier. Detta skapar en speciell instabilitet i våra relationer till England. En instabilitet som framkallas av en sådan härva av orsaker, att ingen diplomatisk konstskicklighet från sovjetiska diplomaters sida hjälper. Men ett handelsavtal med England är viktigt för oss genom att det öppnar möjlighet till ett avtal med Amerika, som besitter mycket större produktionskapaciteter.

Kopplad till detta är frågan om koncessioner. Under det gångna året har vi sysslat mer med denna fråga än tidigare. Den 23 november gav folkkommissariernas råd ut ett dekret, där frågan om koncessioner framläggs i en form som är mest acceptabel för utländska kapitalister. När det i vissa partikretsar uppkom en del missförstånd i denna fråga eller förståelsen för den inte var fullständig, hölls en rad möten med ansvariga funktionärer, där denna fråga diskuterades. På det hela taget har den inte framkallat några meningsskiljaktigheter, även om vi har fått höra åtskilliga protester från arbetare och bönder. De har sagt så här: ”Vi har fördrivit våra egna kapitalister, och nu vill man kalla hit utländska.” I vad mån dessa protester berodde på omedvetenhet och i vad mån de var ett uttryck för förhoppningar bland kulakerna eller den direkt kapitalistiska delen av de partilösa, som menar sig ha laglig rätt att vara kapitalister i Ryssland, och därtill kapitalister med makt och inte som det utländska kapitalet som engageras utan makt – i vad mån det ena eller det andra här spelade in har CK naturligtvis inga statistiska uppgifter om, och överhuvudtaget skulle knappast någon statistik i världen kunna registrera och utröna detta. Men i varje fall har vi med detta dekret tagit ett steg i riktning mot att knyta koncessionsförbindelser. Det måste sägas att vi i praktiken – och det bör man aldrig glömma – inte har säkrat en enda koncession. Vi tvistar sinsemellan om

huruvida vi måste anstränga oss för att säkerställa koncessioner till varje pris. Huruvida vi får in några beror inte på våra dispyter och beslut, utan på det internationella kapitalet. Den 1 februari i år antog folkkommissariernas råd ett annat beslut i frågan om koncessioner. Beslutets första punkt lyder: ”Att i princip godkänna utfärdandet av oljekoncessioner i Groznyj och Baku och på andra oljefält i drift och inleda förhandlingar i forcerad takt.”

I denna fråga har det inte gått att undvika en del tvister. För vissa kamrater har ett utfärdande av koncessioner just i Groznyj och Baku förefallit oriktigt och i stånd att framkalla opposition bland arbetarna. CK:s majoritet och jag personligen har intagit ståndpunkten att klagomålen kanske inte är dikterade av någon nödvändighet.

CK-majoriteten och jag personligen har intagit ståndpunkten att dessa koncessioner är nödvändiga, och vi kommer att be er att med er auktoritet bekräfta denna ståndpunkt. Detta förbundet med statstruster i andra framskridna länder är för oss helt nödvändigt, eftersom vår ekonomiska kris är så djup att vi inte med egna krafter kommer att kunna återuppbygga det förstörda folkhushållet utan utrustning och teknisk hjälp från utlandet. Det räcker inte med att helt enkelt importera denna utrustning. Koncessioner kanske kan ges till de största imperialistiska syndikaten på bredare basis: en fjärdedel av Baku, en fjärdedel av Groznyj, en fjärdedel av våra bästa skogstillgångar. På så sätt kan vi tillförsäkra oss leveranser av utrustning enligt teknikens senaste rön och därigenom få den erforderliga grundvalen; å andra sidan får vi för denna utrustning vi behöver för den övriga delen. På så sätt kommer vi att kunna hämta in litet, låt oss säga en fjärdedel eller hälften, av det försprång som andra länders moderna avancerade syndikat har. Att vi härförutan kommer att befinna oss i en mycket svår situation och utan en kolossal anspänning av alla våra krafter inte kommer att hinna ifatt dem – detta kan inte betvivlas av någon som ser någorlunda nyktert på den nuvarande situationen. Förhandlingar med några av de största världstrusterna har redan inletts. Självfallet är det inte så att de från sin sida helt enkelt gör oss en tjänst: de gör detta bara för de omätliga profitternas skull. Den moderna kapitalismen är, för att uttrycka det på fridsamma diplomaters språk, en rövare, en rövartrust, det är inte den tidigare kapitalismen från en normal epok: den utnyttjar monopolställningen på världsmarknaden till att ta hundratals procent i profit. Naturligtvis kostar oss en sådan sak mycket, men vi har ingen annan utväg, eftersom världsrevolutionen fortfarande låter vänta på sig. Någon annan möjlighet att lyfta vår teknik upp till modern nivå har vi inte. Och om någon kris starkt ändrar världsrevolutionens utvecklingstakt åt gynnsamt håll och denna revolution skulle inträffa i en period, då koncessionstiderna ännu inte har löpt ut, så skulle koncessionsförpliktelserna inte bli så tunga som de framstår på papperet.

Den 1 februari 1921 beslöt folkkommissariernas råd att köpa 18 500 000 ton kol utomlands, eftersom vår bränslekris redan då kunde skönjas. Redan då framkom det att vi måste förbruka våra guld tillgångar inte bara på att köpa utrustning. Den sistnämnda skulle höja nivån på vår kolproduktion, och vi skulle hushålla bättre om vi från utlandet beställde maskiner för att utveckla kolindustrin än om vi beställde kol; men krisen har visat sig vara så akut att vi från detta ekonomiskt bättre handlingsätt fått övergå till ett sämre och förbruka resurser på att köpa kol, som vi kunde ha fått fram här hemma. Vi måste göra ännu större eftergifter för att köpa konsumtionsvaror åt bönderna och arbetarna.

Nu vill jag uppehålla mig vid händelserna i Kronstadt. Jag har ännu inte fått de senaste nyheterna från Kronstadt, men jag betvivlar inte att detta uppror, som för oss avslöjade vitgardistiska generalers välkända figurer, kommer att nedkämpas inom de närmaste dagarna, om inte timmarna. Härom kan inget tvivel råda. Men vi måste göra en grundlig bedömning av denna händelses politiska och ekonomiska lärdomar.

Vad innebär den? Den politiska maktens övergång från bolsjevikerna till något slags obestämt konglomerat eller förbund av brokiga element, till synes rentav bara en aning till höger om

bolsjevikerna och kanske rentav till ”vänster” om bolsjevikerna – så obestämd är den konstellation av politiska grupperingar som i Kronstadt har försökt att ta över makten. Det är otvivelaktigt att vita generaler – ni känner alla till detta – samtidigt spelade en stor roll här. Detta är helt bevisat. Två veckor före kronstadthändelserna stod det redan tryckt i paristidningarna att det var myteri i Kronstadt. Det står helt klart att det är ett verk av socialistrevolutionärerna och de utländska vitgardisterna, och samtidigt har rörelsen reducerats till en småborgerlig kontrarevolution, till småborgerlig anarkism. Detta är något nytt. Denna omständighet, ställd i samband med alla kriser, måste politiskt beaktas mycket noggrant och analyseras mycket grundligt. Här kom småborgerlig, anarkistisk verksamhet till uttryck med slagord om frihandel och alltid riktad mot proletariats diktatur. Och dessa stämningar fick en mycket omfattande inverkan på proletariatet. De inverkade på företag i Moskva, de inverkade på företag på en hel rad orter ute i landet. Denna småborgerliga kontrarevolution är utan tvivel farligare än Denikin, Judenitj och Koltjak sammantagna, eftersom vi har att göra med ett land, där proletariatet utgör en minoritet, vi har att göra med ett land, där förödelserna har påverkat böndernas egendom, och dessutom har vi en sådan sak som arméns demobilisering, som skapat upprorseelement i otrolig mängd. Hur liten eller stor den, hur man nu skall säga, maktförskjutning, som flottisterna och arbetarna i Kronstadt krävde, än var till en början – de ville korrigeras bolsjevikerna i frågan om handelsfrihet – och förskjutningen tycktes vara liten, som om det egentligen rörde sig om samma paroll om ”sovjetmakt”, lite förändrad eller bara korrigerad, tjänstgjorde de partilösa elementen i själva verket bara som ett underlag, ett trappsteg, en bro, på vilken vitgardisterna dök upp. Detta är politiskt oundvikligt. Vi såg de småborgerliga, anarkistiska elementen i den ryska revolutionen, vi har bekämpat dem i årtionden. Från och med februari 1917 har vi sett dessa småborgerliga element i aktion, under den stora revolutionen, och vi har sett hur småborgerliga partier försökt deklarerat, att de i sitt program föga skiljer sig från bolsjevikerna, utan endast förverkligar det med andra metoder. Vi vet detta inte bara från oktoberomvälvningens erfarenheter, vi vet det också genom erfarenheterna från randområdena, från olika landsdelar, som ingick i det tidigare Ryska imperiet, där sovjetmakten avlösts av en annan makts företrädare. Minns den demokratiska kommittén i Samara! Alla har de kommit med paroller om jämlikhet, frihet, konstituerande församling, och de har mer än en gång, de har många gånger visat sig vara bara ett trappsteg, en bro för övergång till vitgardistmakt.

Ur alla dessa erfarenheter måste vi dra alla de för en marxist teoretiskt ofrånkomliga slutsatserna, eftersom sovjetmakten vacklar till följd av den ekonomiska situationen. Erfarenheter från hela Europa visar i praktiken hur det slutar om man försöker sätta sig mellan två stolar. Det är just därför vi i detta sammanhang måste säga, att politiska friktioner här utgör en mycket stor fara. Vi måste ta oss en noggrann titt på denna småborgerliga kontrarevolution, som för fram paroller om fri handel. Fri handel, även om den i början inte är så kopplad till vitgardisterna som Kronstadt var, kommer dock oundvikligen att leda till detta vitgardistvälde, till seger för kapitalet, till att det återställs. Och, upprepar jag, denna politiska fara måste vi vara klart medvetna om.

Denna fara visar oss på vad jag talat om beträffande våra disputer om plattformar; ställda inför denna fara måste vi inse att vi inte bara formellt måste upphöra med partidispyterna – det kommer vi naturligtvis att göra – men det räcker inte! Vi behöver hålla i minnet att vi måste ta frågan mer på allvar.

Vi måste inse att vi med en bondeekonomi i kris inte kan fortsätta att existera på annat sätt än genom att vädja till dessa bönder om hjälp till städerna och till landsbygden. Vi måste komma ihåg att bourgeoisin försöker resa bönderna mot arbetarna, försöker resa de småborgerliga anarkistiska elementen mot dem under arbetarparoller, vilket direkt kommer att leda till att proletariatets diktatur störtas och alltså till att kapitalismen, den gamla godsägar- och

kapitalismakten återställs. Här föreligger en politisk fara. En rad revolutioner har på det mest tydliga sätt tagit denna väg och vi har alltid påvisat att den risken finns. Denna väg har avtecknat sig klart för oss. Den kräver av det regerande kommunistpartiet och av proletariatets ledande revolutionära element en annan inställning än den vi har gett prov på under detta år. Denna fara kräver otvivelaktigt starkare sammanhållning, större disciplin och ett mer samfällt arbete! Härförutan är det omöjligt att bemästra de faror som vi fått på vår lott.

Vidare har vi de ekonomiska frågorna. Vad innebär denna paroll om fri handel som de småborgerliga elementen för fram? Den visar att det i relationerna mellan proletariatet och småjordbrukarna finns svåra problem och finns uppgifter som vi ännu inte har löst. Jag talar här om det segerrika proletariatets relationer till småägarna, när en proletär revolution utspelar sig i ett land, där proletariatet är i minoritet och majoriteten är småborgerlig. Proletariatets roll i ett sådant land består i att leda dessa småägars övergång till församhälleligt, kollektivt arbete i gemenskap. Teoretiskt råder inget tvivel om detta. Vi har berört denna övergång i en rad legislativa akter, men vi vet att saken inte gäller de legislativa akterna, utan det praktiska genomförandet, och vi vet att detta kan åstadkommas när man har en mycket stark storindustri, som förmår ge småproducenterna så mycket nyttigt att de i praktiken ser denna storhushållnings företrädare.

I teorin har frågan alltid ställts på detta sätt av marxisterna och av alla socialister som har reflekterat över den sociala revolutionen och dess uppgifter. Men vi har ett primärt särdrag, just det som jag talat om och som utmärker Ryssland i maximal grad: proletariatet är inte bara i minoritet, utan i stark minoritet, och bönderna utgör en väldig majoritet. De förhållanden, under vilka vi haft att försvara revolutionen, har gjort att det visat sig vara oerhört svårt att lösa våra uppgifter. Visa storproduktionens alla företrädare i praktiken har vi inte kunnat, eftersom denna storproduktion ligger i ruiner, själv måste föra en bedrövlig existens och kan återställas endast genom att just de nämnda småjordbrukarna får göra offer. Industrin måste fås på fötter, och härför erfordras bränsle, och i så fall måste man lita till ved, och det innebär att sätta sin lit till bonden och hans häst. Under kris, foderbrist och epizooti måste bonden ge sovjetmakten krediter – för en storindustri som han t v inte får något från. Sådan är den ekonomiska situationen, som skapar väldiga svårigheter, sådan är den ekonomiska situationen, som tvingar oss att djupare analysera förhållandena vid övergången från krig till fred. En krigsekonomi kan vi inte sköta på annat sätt än genom att säga till bönderna: ”Ni måste ge arbetar- och bondestaten kredit för att den skall kunna komma ut ur det svåra läget.” När vi inriktar hela uppmärksamheten på att återuppbygga ekonomin måste vi förstå att vi har att göra med en småjordbrukare, en småägare, en småproducent, som arbetar för marknaden fram till dess att storproduktionen helt har segrat, har återställts. Och den kan inte återställas på den gamla basen: det kommer att ta år, minst ett decennium eller sannolikt ännu mer, med tanke på ödeläggelsen. Fram till dess måste vi i många långa år ha att göra med denne småproducent som sådan, och parollen om fri handel blir ofrånkomlig. Det farliga med denna paroll är inte att den döljer vitgardisternas och mensjevnikernas strävanden, utan att den kan få spridning trots samma bondemassors hat mot vitgardisterna. Den kommer att få spridning därför att den motsvarar småproducentens ekonomiska existensvillkor. Det är med utgångspunkt i sådana överväganden som CK beslutat inleda en diskussion om att ersätta överskottsrekvisitionen med en skatt och idag direkt har tagit upp denna fråga på kongressen, vilket ni har godkänt genom dagens resolution. Skatte- och rekvisitionsfrågan hade redan för länge sedan tagits upp i vår lagstiftning, redan i slutet på 1918. Lagen om skatt är daterad den 30 oktober 1918. Den antogs denna lag som inför naturaskatt från jordbrukarna – men kom aldrig att praktiseras. Efter det att den hade tillkännagetts följde under några månaders tid flera instruktioner, och lagen blev aldrig tillämpad. Att ta ifrån bönderna överskottet innebar å andra sidan en åtgärd, som krigstidens omständigheter gjorde absolut nödvändig för oss men

som inte motsvarar någorlunda fredliga existensvillkor för bondehushållet. Bonden behöver veta säkert att han lämnar ifrån sig så-och-så mycket och kan göra av med så-och-så mycket på den lokala marknaden.

Hela vår ekonomi liksom dess enskilda grenar var helt genomsyrad av krigstidens förhållanden. Med hänsyn till detta var vi tvungna att ställa som vår uppgift att samla in en bestämd mängd livsmedel helt utan avseende på hur stort utrymme denna skulle uppta i den samhälleliga cirkulationen. Nu när vi övergår från krigsfrågor till fredsfrågor börjar vi se annorlunda på naturaskatten: vi betraktar den inte bara med tanke på statens försörjning, utan också med tanke på småjordbrukens försörjning. Vi måste förstå de ekonomiska formerna för småjordbrukarnas indignation mot proletariatet, vilka har gett sig tillkänna och skärps under den nuvarande krisen. Vi måste försöka göra vad som är maximalt möjligt i detta hänseende. Detta är för oss det allra viktigaste. Bonden måste ges viss frihet på den lokala marknaden, rekvisitionen måste ersättas med skatt, så att småbrukaren bättre kan beräkna sin produktion och fastställa dess storlek i enlighet med skatten. Givetvis vet vi att detta är mycket svårt att genomföra i den rådande situationen. Den besådda arealen, hektaravkastningen, produktionsmedlen, allt detta har gått tillbaka, och överskotten har utan tvivel blivit mindre och i många fall helt obefintliga. Man måste ta hänsyn till dessa förhållanden såsom ett faktum. Bonden måste gå hungrig ett tag för att fabriker och städer skall slippa svält. I landsomfattning är detta en helt förståelig sak, men att den utarmade och ensamme bonden skall förstå den räknar vi inte med. Och vi vet att det här inte går att undvika tvång, som de ruinerade bönderna reagerar mycket starkt på. Vi får inte heller tro att denna åtgärd gör oss kvitt krisen, Men samtidigt ser vi det som en uppgift att göra maximala eftergifter för att bereda småproducenterna de bästa möjligheter att få utlopp för sina krafter. Hittills har vi anpassat oss efter krigets uppgifter. Nu måste vi anpassa oss efter fredstidens villkor. CK har ställts inför denna uppgift – uppgiften att övergå till naturaskatt samtidigt med att proletariatet har makten, och detta är nära kopplat till koncessionsfrågan. Denna uppgift kommer ni att diskutera särskilt, och den kräver särskild uppmärksamhet. Den proletära makten kan medels koncessioner säkerställa en överenskommelse med de avancerade kapitalistiska staterna, och stärkandet av vår industri är beroende av denna överenskommelse, utan den kan vi inte gå vidare på vägen till ett kommunistiskt system; under denna övergångsperiod, i ett land där bönderna är dominerande, måste vi å andra sidan förmå övergå till åtgärder för att ge bönderna ekonomisk trygghet, till ett maximum av åtgärder för att underlätta deras ekonomiska ställning. Innan vi har gjort om bönderna, innan den stora maskinindustrin har gjort om dem, måste de tillförsäkras möjlighet att hushålla fritt. Vi upplever nu en obestämd situation, vår revolution är inringad av kapitalistiska länder. Så länge vi befinner oss i en sådan obestämd situation nödgas vi söka efter ytterst komplicerade former för de ömsesidiga relationerna. Nertryckta av kriget, har vi inte kunnat koncentrera vår uppmärksamhet på hur man skall ordna de ekonomiska relationerna mellan den proletära statsmakten, som har hand om en oerhört ödelagd storproduktion, och småbönderna och hur man skall finna former för samlevnad med dessa, som än så länge förblir småbrukare och inte kan existera utan att småjordbruket tillförsäkras ett visst marknadssystem. Jag anser detta vara den allra viktigaste ekonomiska och politiska frågan för sovjetmakten för närvarande. Jag anser att detta ger en politisk sammanfattning av vårt arbete, nu när vi har avslutat krigsperioden och under verksamhetsåret börjat genomföra övergången till fredsförhållanden.

Denna övergång är förenad med sådana svårigheter och har gett en så klar beskrivning av dessa småborgerliga element att vi måste betrakta allting nyktert. Vi betraktar denna rad av företeelser ur klasskampens synvinkel, och vi har aldrig misstagit oss på att proletariets relationer till småbourgeoisin är en svår fråga, som för att den proletära makten skall segra kräver komplicerade åtgärder eller, rättare sagt, ett helt system av komplicerade övergångs-

åtgärder. Det faktum att vi i slutet av 1918 utfärdade ett dekret om naturaskatt visar att kommunisterna var medvetna om denna fråga, men på grund av krigsförhållandena kunde vi inte genomföra det. I ett läge med inbördeskrig nödgades vi övergå till krigstidsåtgärder. Men det skulle vara ett mycket stort misstag om vi härav drog slutsatsen, att endast åtgärder och relationer av sådant slag är möjliga. Det skulle med säkerhet innebära sammanbrott för sovjetmakten och proletariats diktatur. När övergången till fred genomförs under en ekonomisk kris måste man hålla i minnet, att det är lättare att bygga en proletär stat i ett land med storproduktion än i ett land där småproduktion dominerar. Denna uppgift kräver en hel rad olika tillvägagångssätt, och vi blundar inte alls för dessa svårigheter och glömmer inte att proletariatet är en sak och småproduktionen en helt annan. Vi glömmer inte att det finns olika klasser och att småborgerlig anarkistisk kontrarevolution är ett politiskt trappsteg ner mot vitgardistvälde. Vi måste betrakta detta rakt och nyktert och vara medvetna om att här erfordras å ena sidan maximal sammanhållning, behärskning och disciplin inom det proletära partiet och å den andra en hel rad ekonomiska åtgärder, som vi på grund av krigsförhållandena ännu inte har kunnat genomföra. Vi måste erkänna det som nödvändigt att ge koncessioner och köpa maskiner och redskap för att tillgodose jordbruket, så att vi efter att ha bytt dem mot spannmål kan återupprätta sådana relationer mellan proletariatet och bönderna att deras existens under fredstida förhållanden säkerställs. Jag hoppas att vi skall återkomma till detta och jag upprepar att vi har att göra med en viktig fråga, och att det gångna året, som måste beskrivas som en övergång från krig till fred, ställer oss inför i högsta grad svåra uppgifter.

Avslutningsvis vill jag bara säga ett par ord om kampen mot byråkratismen, en fråga som tagit upp så mycket av vår tid. Redan förra sommaren togs den upp i CK, i augusti sände CK ut ett brev om den till alla organisationer, i september togs den upp på en partikonferens och på sovjetkongressen i december slutligen ställdes frågan i ett större sammanhang. Obestriddligen har vi ett byråkratiskt kräftsår, det erkänns och det måste verkligen bekämpas. I den diskussion som vi iakttagit har man naturligtvis i vissa plattformar tagit upp denna fråga minst sagt lättvindigt, och allt som oftast har den betraktats ur småborgerlig synvinkel. Obestriddligen har det den senaste tiden kommit fram jäsning och missnöje bland de partilösa arbetarna. När partilösa hållit möten i Moskva har det stått klart att de gör demokrati och frihet till ett slagord, som leder till att sovjetmakten störtas. Många eller åtminstone några representanter för "arbetaroppositionen" har bekämpat detta onda, denna småborgerliga kontrarevolutionära företeelse och sagt: "Vi sluter oss samman mot detta." Och de har faktiskt förmått ge prov på maximal sammanhållning. Jag vet inte om alla anhängare till "arbetaroppositionen" och andra grupper med halvt syndikalistisk plattform är sådana. Vi måste bättre ta reda på detta på denna kongress, vi måste förstå att kampen mot byråkratismen är en absolut outhärlig kamp och att den är lika komplicerad som kampen mot det småborgerliga elementet. Byråkratin i vårt statsskick har blivit en sådan varböld att det talas om den i vårt partiprogram, och detta därför att den är knuten till detta småborgerliga element, som är så utbredd. Denna sjuka kan botas endast genom att de arbetande människorna förenar sig, så att de förmår att inte bara välkomna arbetar- och bondeinspektionens dekret – råder det månne någon brist på dekret som välkomnas? – utan också förmår att genom arbetar- och bondeinspektionen utöva sin rätt, något som nu saknas inte bara på landsbygden, utan också i städerna, ja rentav i huvudstäderna! Ofta förmår man inte utöva den ens där det väsnas mest mot byråkratin. Denna omständighet måste vi ägna mycket stor uppmärksamhet.

På detta område kan vi ofta iaktta att somliga i kampen mot detta onda vill, kanske rentav uppriktigt, hjälpa det proletära partiet, den proletära diktaturen, den proletära rörelsen men i själva verket hjälper de småborgerliga anarkistiska elementen, som under revolutionens gång vid upprepade tillfällen har visat sig vara den proletära diktaturens farligaste fiende. Och nu har de – något som är innevarande års viktigaste slutsats och lärdom – än en gång visat sig

vara den proletära diktaturens allra farligaste fienden, den som är mest kapabel att få anhängare och stöd i ett sådant land som vårt, kapabel att ändra stämningarna bland de breda massorna och rentav sprida sitt inflytande till en del av de partilösa arbetarna. Då blir den proletära statens situation mycket svår. Om vi inte inser detta, om vi inte drar lärdom av detta och inte förvandlar denna kongress till en vändpunkt såväl i den ekonomiska politiken som när det gäller att maximalt sammansvetsa proletariatet – ja, då får vi om oss själva använda de sorgliga orden att vi ingenting har glömt av det ibland innehållslösa och småfuttiga som bör glömmas, och ingenting har lärt av allt det allvarliga som vi borde ha lärt oss under detta är av revolution. Jag hoppas att det inte blir så! (*Stormande applåder*)

Pravda nr 53 och *Izvestija VtsIK* nr 53, den 10 mars 1921

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 43, s 7-33

2. Rapport den 15 mars om överskottsrekvisitionen ersättande med naturaskatt

Kamrater, frågan om att ersätta överskottsrekvisitionen med en skatt är framför allt och huvudsakligen en politisk fråga, eftersom sakens kärna är arbetarklassens förhållande till bönderna. Vi ställer denna fråga därför att relationerna mellan dessa två klasser, där det är avgörande för vår revolutions framtida öde om de skall bekämpa varandra eller komma överens, måste underkastas en ny eller kanske skulle jag hellre säga en försiktigare och riktigare kompletterande granskning och en viss omprövning. Orsakerna till en sådan omprövning behöver jag inte dröja närmare vid. Ni känner naturligtvis alla mycket väl till den summa av händelser, särskilt på grund av den yttersta nöd som framkallats av kriget, ödeläggelsen, demobiliseringen och den mycket svåra missväxten, den summa av omständigheter som har gjort böndernas situation extremt svår och tillspetsad och oundvikligen ökat deras vacklan från proletariatet över mot borgerligheten.

Ett par ord om denna frågas teoretiska betydelse eller om teorins attityd till den. Det råder inget tvivel om att i ett land, där befolkningens överväldigande flertal består av jordbrukande småproducenter, kan en socialistisk revolution endast genomföras med hjälp av en hel rad speciella övergångsåtgärder, vilka vore helt obehövliga i ett utvecklat kapitalistiskt land, där lönarbetarna i industrin och jordbruket utgör den övervägande majoriteten. I högutvecklade kapitalistiska länder finns det en löntagarklass av lantarbetare som utvecklats under decennier. Endast en sådan klass kan socialt, ekonomiskt och politiskt stödja en omedelbar övergång till socialism. Endast i länder med en tillräckligt utvecklad sådan klass kan en direkt övergång från kapitalism till socialism vara möjlig utan speciella övergångsåtgärder i landsomfattande skala. Att läget i Ryssland är annorlunda, att industriarbetarna utgör en minoritet och småjordbrukarna den stora majoriteten i Ryssland har vi framhållit i en hel rad skrifter, i alla våra framträdanden, i hela pressen. I ett sådant land kan en socialistisk revolution segra slutgiltigt endast om två villkor är förhanden. Det första är att den i tid stöds av en socialistisk revolution i ett eller flera framskridna länder. Jämfört med tidigare omständigheter har vi som ni vet gjort mycket i det avseendet, dock långtifrån tillräckligt för att detta villkor skulle ha förverkligats.

Det andra villkoret är en överenskommelse mellan proletariatet, som utövar sin diktatur eller håller statsmakten i sina händer, och böndernas flertal. En sådan överenskommelse är ett mycket vidsträckt begrepp, som i sig innesluter en hel rad åtgärder och övergångar. Här måste sägas att vi i hela vår propaganda och agitation måste handla öppet och ärligt. Vi måste beslutsamt fördöma alla som med politik menar småaktiga tricks som ibland gränsar till bedrägeri. Deras fel måste rättas. Klasser går det inte att lura. Under tre år har vi gjort en hel

del för att höja massornas politiska medvetenhet. Mest har de lärt sig av den hårda kampen. Och i överensstämmelse med vår världsåskådning, våra revolutionära erfarenheter under årtiondena och de lärdomar revolutionen har gett oss måste vi ställa problemet rakt på sak: dessa två klasser har skilda intressen, småbrukaren vill inte detsamma som arbetaren.

Att endast en överenskommelse med bönderna kan rädda den socialistiska revolutionen i Ryssland, så länge en sådan inte brutit ut i andra länder det vet vi. Och det är också vad vi bör säga rent ut på alla möten, i hela pressen. Vi vet att denna överenskommelse mellan arbetarklassen och bönderna är osäker – för att använda ett mildt uttryck och utan att skriva in ordet ”mildt” i protokollet. Rent ut sagt står det mycket värre till. I varje fall får vi inte försöka dölja någonting. Vi måste säga utan omsvep att bönderna är missnöjda med de rådande relationerna mellan dem och oss, att de inte längre vill ha denna typ av relationer och att de inte kommer att fortsätta som hittills. Detta är obestriddigt. Denna sin vilja har de uttryckt helt otvetydigt. Det är viljan hos stora arbetande folkmassor. Det måste vi ta hänsyn till, och vi är tillräckligt nyktra politiker för att öppet säga: låt oss då ompröva vår politik gentemot bönderna. Så som det varit hittills kan det inte längre förbli.

Vi måste säga bönderna: ”Om ni vill gå tillbaka, om ni vill restaurera privatägandet och den fria handeln helt och hållet, så kommer detta oundvikligen och ofrånkomligen att medföra en återgång till godsägarnas och kapitalisternas välde. En hel rad exempel ur historien och från revolutioner vittnar om detta. Ett mycket kort resonemang ur kommunismens och den politiska ekonomins ABC kommer att bekräfta denna oundviklighet. Låt oss analysera saken. Ligger det eller ligger det inte i böndernas intresse att gå skilda vägar med proletariatet och glida tillbaka – och låta landet gnida tillbaka – till kapitalist- och godsägarväldet? Begrunda detta, låt oss tänka över det tillsammans.”

Och vi tror att om man på rätt sätt överväger saken, så kommer slutresultatet att bli till vår fördel, oaktat den erkänt djupa klyftan mellan proletariatets och småbrukarnas ekonomiska intressen.

Hur svårt vi än har det med resurserna, måste vi tillgodose medelbönderna. Antalet medelbönder har numera ökat starkt jämfört med förr, motsättningarna har slätats ut, jorden har fördelats i ett mycket mer jämlikt jordinnehav, kulaken har vingklippts och i betydande grad exproprierats – i Ryssland mer än i Ukraina, och i Sibirien mindre. I stort sett visar emellertid statistiken alldeles otvetydigt att landsbygden har nivellerats, utjämnats, dvs att den skarpa polariseringen i kulaker och fattigbönder har hävts. Allt har blivit jämnare, medelbonden är i det stora hela dominerande på landsbygden.

Kan vi tillgodose behoven hos dessa medelbönder som sådana, med deras ekonomiska särdrag och ekonomiska rötter? De kommunister som drömde om att på tre år göra om småbrukets ekonomiska bas och ekonomiska rötter var naturligtvis fantaster. Sanningen att säga fanns det en hel del sådana drömmare bland oss. Och det är inget ont i det. Hur skulle förresten en socialistisk revolution ha kunnat börja i ett land som vårt utan fantaster? Praktiken har självfallet visat vilken väldig roll olika slags experiment och initiativ på det kollektiva jordbrukets område kan spela. Men praktiken har även visat att dessa experiment som sådana kan spela en negativ roll, när människor med de bästa avsikter och önsknings begett sig ut på landsbygden för att upprätta kommuner och kollektiv utan att veta hur det hela skulle skötas, eftersom de saknat erfarenhet av kollektivt arbete. Dessa kollektivbruk är endast exempel på hur man inte skall driva jordbruk, och bönderna runt omkring antingen skrattar eller förargas.

Ni vet utmärkt väl hur många sådana exempel det har förekommit. Jag upprepar att detta inte är förvånande, eftersom det kommer att ta generationer att omstöpa småbrukaren, att förändra hela hans mentalitet och levnadsvanor. Problemet med småbrukaren, med att s a s sanera hela hans mentalitet, kan endast lösas med en materiell grundval och teknisk utrustning och genom

användning av traktorer och andra lantbruksmaskiner i stor skala, genom elektrifiering i stor skala. Det är vad som i grunden och mycket snabbt skulle omvandla småbrukaren. När jag säger att det kommer att ta generationer menar jag inte att det krävs sekler. Men ni förstår mycket väl att det i varje fall kommer att ta årtionden att skaffa fram traktorer och maskiner och elektrifiera det väldiga landet. Sådant är det objektiva läget.

Vi måste försöka tillgodose böndernas krav. De är missnöjda och missbelåtna, och det med all rätt – annat kan det inte vara. Vi måste säga dem: ”Ja, så här kan det inte fortsätta.” Men hur skall bondens behov tillgodoses och vad menas med att tillgodose dessa behov? Var finns svaret på den frågan? Naturligtvis i böndernas egna krav. Dessa krav känner vi till. Men vi måste pröva dem, granska allt vi vet om jordbrukarnas ekonomiska krav i ljuset av den ekonomiska vetenskapen. Och då kan vi genast säga oss, att det egentligen endast behövs två saker för att tillfredsställa småbrukaren. För det första en viss omsättningsfrihet, en frihet för den privata småägaren, och för det andra varor och produkter. Vad gör man med fri omsättning och fri handel om det inte finns någonting att omsätta och handla med? Då stannar allt på papperet, och klasser nöjer sig inte med papper, de vill ha materiella saker. Dessa två villkor gäller det att verkligen komma till klarhet om. Det andra villkoret – hur vi skall få tag på varor och om vi kan få tag på dem – skall vi gå in på senare. Nu skall vi dröja vid det första villkoret, den fria omsättningen.

Vad menas med fri omsättning? Därmed menas att handeln blir fri, vilket i sin tur innebär återgång till kapitalism. Fri omsättning och handel innebär varuutbyte mellan enskilda småägare. Vi alla som lärt oss åtminstone marxismens ABC vet att denna omsättning och handelsfrihet oundvikligen kommer att leda till att varuproducenterna uppdelas i kapitalägare och arbetskraftsägare, i kapitalister och lönarbetare. Därmed har vi tillbaka det kapitalistiska löneslaveriet, vilket inte ramlar ner från himlen utan över hela världen har sitt ursprung just i jordbrukets varuekonomi. Det vet vi utomordentligt väl teoretiskt, och envar som i Ryssland närmare gett akt på småbrukarens liv och de förhållanden under vilka han driver sitt jordbruk måste ha lagt märke till detta.

Frågan är: hur kan ett kommunistiskt parti erkänna fri handel och gå över till den? Finns inte här oförsonliga motsättningar? Svaret är, att en lösning av frågan i praktiken naturligtvis erbjuder utomordentliga svårigheter. Jag förutser och vet genom samtal med kamrater att det preliminära förslaget om att ersätta överskottsrekvisitionen med naturaskatt – det har delats ut till er – ger upphov till berättigade och oundvikliga frågor, framför allt när det gäller att varuutbyte tillåts inom ramen för den lokala ekonomiska omsättningen. Det är i slutet av paragraf 8. Vad menas med detta, vilka gränser sätts, hur skall det omsättas i praktiken? Den som väntar sig svaret på vår kongress misstar sig. Svaret på denna fråga får vi av vår lagstiftning, vår uppgift är endast att dra upp den principiella linjen och ställa parollen. Vårt parti är regeringsparti, och det beslut som partikongressen fattar kommer att bli bindande för hela republiken; nu gäller det för oss att avgöra frågan principiellt. Och när vi har avgjort frågan i princip måste vi låta bönderna få veta det, eftersom sådden står för dörren. Därefter skall vi sätta hela vår apparat, alla våra teoretiker i rörelse och uppbjuda all vår praktiska erfarenhet för att se efter hur det skall göras. Är det teoretiskt sett överhuvudtaget möjligt att till en viss grad återställa handelns frihet, den kapitalistiska fria företagsamheten för småbrukarna, utan att därmed undergräva den politiska maktens rötter för proletariatet? Är det möjligt? Det är det, eftersom allt kommer an på hur långt vi går. Om vi kunde skaffa fram ens en liten mängd varor som staten – proletariatet med den politiska makten i sina händer – skulle förfoga över och som vi kunde omsätta, så skulle vi som stat lägga ekonomisk makt till vår politiska makt. Dessa varor skulle stimulera småbruket, vilket nu befinner sig i ett förfärligt tillstånd och inte kan utvecklas till följd av de tunga krigsförhållandena och det ekonomiska kaoset. En småbrukare måste så länge han är småbrukare stimuleras och spurras

på ett sätt som motsvarar hans ekonomiska bas, dvs det individuella småbruket. Och här kan man inte komma ifrån lokal fri omsättning. Ifall staten genom denna omsättning i utbyte mot industriprodukter erhåller en viss minimimängd av spannmål, som täcker städernas och industrins behov, så återupprättas det ekonomiska utbytet och statsmakten blir kvar och stärks i proletarietets händer. Det som bönderna behöver är att arbetaren som kontrollerar fabriker, verkstäderna – industrin – i praktiken kan visa att han är i stånd att få igång ett utbyte med bönderna. Storleken på vårt bondeland med dess dåliga kommunikationer, gränslösa vidder, olika klimatförhållanden, skiftande jordbruksbetingelser osv gör å andra sidan en viss frihet till utbyte mellan det lokala jordbruket och den lokala industrin i lokal omfattning oundviklig. I det avseendet har vi syndat mycket genom att gå till överdrifter: vi gick för långt i nationaliseringen av handeln och industrin och slopandet av det lokala varuutbytet. Var det ett fel? Utan tvivel var det det.

I det avseendet har vi gjort många uppenbara misstag, och det vore det största brott att inte se det här och inte förstå att vi gick för långt, att vi inte visste när vi skulle göra halt. Naturligtvis handlade vi också av nödtvång: det oerhört tunga och omänskliga krig, som vi var mitt uppe i tills helt nyligen, lämnade ju inget annat val än att tillgripa militära åtgärder även på det ekonomiska området. Det var ett under att det utarmade landet red ut stormen i ett sådant krig, och det undret kom inte från himlen, utan växte fram ur arbetarklassens och böndernas ekonomiska intressen, det var arbetarklassen och bönderna som genom sin massentusiasm åstadkom detta under och slog tillbaka godsägarna och kapitalisterna. Men samtidigt är det otvivelaktigt ett faktum att vi gick längre än det teoretiskt och politiskt var nödvändigt, och det får inte förtigas i vår agitation och propaganda. Vi kan tillåta en fri lokal omsättning i rätt stor utsträckning, varvid proletarietets politiska makt inte kommer att undergrävas, utan tvärtom stärkas. Hur det skall göras får praktiken utvisa. Jag vill endast visa er att det teoretiskt är tänkbart. Med statsmakten i sina händer kan proletarietet mycket väl ta sina resurser – om det har några – och omsätta dem för att på detta sätt till en viss grad tillgodose medelbondens behov, och detta genom lokalt ekonomiskt utbyte.

Nu några ord om denna lokala ekonomiska omsättning. Och då måste jag först ta upp frågan om Kooperationen. Den befinner sig för närvarande i ett synnerligen nergånget tillstånd, men vi kommer givetvis att behöva den, när lokal ekonomisk omsättning blir aktuell. I vårt program framhålls det att den från kapitalismen övertagna Kooperationen är det bästa möjliga distributionsnätet och bör bevaras. Det är vad som står i programmet. Har vi uppfyllt det? I mycket bristfällig utsträckning och delvis inte alls, och återigen på grund av fel som vi gjort eller på grund av militär nödvändighet. Kooperationen skjuter i förgrunden element som ekonomiskt är mer skickliga och utvecklade och för därmed fram mensjeviker och socialistrevolutionärer i politiken. Det är en kemisk lag som man inte kan göra någonting åt! (*Skratt*) Mensjeviker och socialistrevolutionärer bidrar medvetet eller omedvetet till kapitalismens återupprättande och hjälper Judenitj och hans gelikar. Det är också en lag. Vi måste bekämpa dem. Och är det fråga om strid, så måste man tillgripa militära åtgärder; vi måste försvara oss och vi försvarade oss. Men är vi absolut tvungna att bevara det nuvarande läget? Nej, det är vi inte. Det skulle utan tvivel vara fel att på detta sätt binda sina händer. Därför föreslår jag följande mycket korta resolution om Kooperationen. Jag läser upp den:

”Eftersom nionde partikongressens resolution om Kooperationen helt bygger på principen om överskottsrekvisition, vilken nu ersätts med naturaskatt, beslutar Rysslands kommunistiska partis tionde kongress:

Den nämnda resolutionen upphävs.

Kongressen uppdrar åt centralkommittén att utarbeta och via parti- och sovjetkanaler genomdriva förordningar i syfte att förbättra och vidareutveckla de kooperativa föreningarnas

struktur och verksamhet i överensstämmelse med partiprogrammet och överskottsrekvisitionens ersättande med naturaskatt.”

Ni kommer att säga att det är vagt. Det stämmer, och det skall det också vara i viss mån. Varför? För att uttala oss klart och tydligt måste vi veta precis vad vi skall göra under hela året. Vem kan veta det? Ingen.

Men nionde partikongressens resolution binder våra händer genom att säga: ”underordnas livsmedelskommissariatet”. Det är en utmärkt institution, men det vore uppenbart ett politiskt misstag att absolut underordna kooperationen under livsmedelskommissariatet och binda våra händer, när relationerna till småbrukarna omprövas. Vi måste uppdra åt vår nyvalda centralkommitté att utarbeta och fastställa vissa åtgärder och förändringar, att pröva de steg fram och tillbaka som vi skall ta: i vilken utsträckning det måste göras, hur våra politiska intressen skall försvaras, vilken rörelsefrihet vi skall tillåta för att göra det lättare och hur resultaten av våra experiment skall kunna överblickas. Teoretiskt står vi här inför en hel rad övergångsetapper och övergångsåtgärder. En sak är klar, nämligen att nionde kongressens resolution förutsatte att vår utveckling skulle följa en rak linje. Det visade sig emellertid, som det alltid inträffat i revolutionernas hela historia, att utvecklingen kom att gå i sicksack. Att binda sig genom en sådan resolution är ett politiskt fel. När den upphävs säger vi att vi måste vägledas av programmet, som framhåller den kooperativa apparatens betydelse.

När vi upphäver resolutionen säger vi: anpassa er till att överskottsrekvisitionen ersätts med skatt. Men när skall vi genomföra det? Inte före skörden, dvs först om flera månader. Kommer det att ske på samma sätt i olika trakter? Under inga omständigheter. Att skära centrala Ryssland, Ukraina och Sibirien över en kam skulle vara höjden av dumhet. Jag föreslår att denna grundidé om fri lokal omsättning skall formuleras som ett kongressbeslut. Jag tänker mig också att beslutet ovillkorligen inom några få dagar skall följas av ett cirkulär från centralkommittén som kommer att säga – och givetvis göra det bättre än jag nu gör (vi skall finna skickliga skribenter som kan bättra på stilen): ha inte bråttom, ha inte sönder någonting, försök inte göra något hafsverk; sköt det hela på ett sådant sätt att medelbonden blir tillfreds i högsta möjliga grad utan att det inkräktar på proletarietets intressen. Pröva ett och annat, studera praktiken och erfarenheterna, meddela sedan oss och säg vad ni har lyckats med, så skall vi tillsätta en speciell kommission eller rentav flera kommissioner, som tar de samlade erfarenheterna i beaktande, och jag tror att vi speciellt skall inbjuda kamrat Preobrazjenskij, författaren till boken ”Papperspengar under den proletära diktaturens epok”. Det är en mycket viktig fråga, eftersom penningcirkulationen på ett utmärkt sätt verifierar hur tillfredsställande varuomsättningen i landet fungerar, och när utbytet är felaktigt blir pengarna papperslappar som ingen behöver. För att kunna fortsätta vidare, på grund av de gjorda erfarenheterna måste vi granska och pröva de vidtagna åtgärderna om och om igen.

Man kommer att fråga oss och vilja veta: var skall varorna skaffas ifrån? För att handeln skall vara fri måste det finnas varor, och bönderna är klokt folk som är mycket bra på att driva gäck. Kan vi skaffa fram varor nu? Idag kan vi, eftersom vårt internationella ekonomiska läge förbättrats oerhört. Vi kämpar mot världskapitalet, som när det ställdes ansikte mot ansikte med vår republik sade: ”Det är rövare och krokodiler.” (En engelsk konstnärinna berättade för mig att hon hört just dessa ord av en mycket inflytelserik politiker.) Krokodiler är avskyvärda. Det var klassfiendens utlåtande, och ur dess synvinkel var det alldeles rätt sagt. Men sådana uttalandens riktighet måste bekräftas genom praktiken. Om världskapitalet, en mäktig världskraft som disponerar alla tekniska hjälpmedel, använder ord som krokodil – försök då skjuta den! Det försökte kapitalet men blev självt lidande på kuppen. Det var då kapitalet, som är tvunget att räkna med den politiska och ekonomiska verkligheten, sade: ”Vi måste idka handel.” Det är en av våra största segrar. Jag kan berätta att vi nu har två låneerbjudanden på tillsammans omkring hundra miljoner guldrubel. Guld har vi, men guld kan inte säljas

eftersom det inte går att äta. Alla har utarmats, valutarelationerna mellan de kapitalistiska länderna har ställts på huvudet genom kriget. Dessutom behövs det en handelsflotta för förbindelser med Europa. Det har vi inte, medan fienden har det. Vi har inget fördrag med Frankrike, som anser att vi är dess gäldenär och att varje fartyg som vi eventuellt har alltså är dess. De har en krigsflotta, och det har inte vi. Under dessa förhållanden har vi tills vidare i mycket liten omfattning, i skrattretande liten omfattning kunnat dra nytta av vårt guld. Nu har vi två erbjudanden från kapitalistiska bankirer om ett lån på hundra miljoner. De kommer givetvis att ta en rövarränta. Men tidigare har det överhuvudtaget inte varit tal om något sådant, tidigare sade kapitalet: "Jag skall skjuta dig och få allt gratis." Nu är de redo att driva handel, eftersom de inte kan skjuta ihjäl oss. Handelsavtal med USA och England är nu i stort sett klara, och detsamma kan sägas om koncessionerna. Jag fick igår ännu ett brev från mr Vanderlip, som befinner sig här och som förutom talrika klagomål har en hel rad planer beträffande koncessionerna och lånet. Han representerar ett finanskapital av det smartaste slaget, lierat med de relativt japanfientliga väststaterna i USA. Ekonomiskt är det alltså möjligt för oss att uppbringa varor. Hur vi kommer att lyckas med det är en annan fråga, men en viss möjlighet är alltså förhanden.

Än en gång: ekonomiska relationer av den typ som upptill liknar ett block med den utländska kapitalismen gör det möjligt för den proletära statsmakten att nertill etablera fri omsättning med bönderna. Jag vet – och jag har redan haft tillfälle att omnämna det – att detta gett upphov till ett visst löje. Det finns ett helt intellektuellt och byråkratiskt skikt i Moskva som försöker verka "opinionsbildande". De har börjat fnysa: "Titta bara vilken kommunism! Något som liknar en man på kryckor och med huvudet i bindor, en bildgåta i stället för kommunism!" Sådant där skämt har jag hört tillräckligt av – det är antingen byråkratiskt eller ansvarslöst! Efter kriget var Rysslands tillstånd sådant att det mest av allt kunde liknas vid en man som slagits fördärvad. Efter sju år av hugg och slag får man vara glad om man kan gå på kryckor! Detta är vår situation! Att tro att vi kan klara oss utan kryckor är att inte förstå någonting alls! Utan en revolution i andra länder skulle det ta oss decennier att hjälpa oss själva, och då får man inte tveka att ge ut hundratals miljoner eller rentav miljarder ur våra omätliga rikedomar, ur våra rika råvarukällor, för att få hjälp från den avancerade storkapitalismen. Senare får vi tillbaka allt och mer därtill. Men proletariatet kan inte behålla makten i ett oerhört ruinerat land med en mycket stor befolkningsmajoritet av likaledes utarmade bönder utan kapitalets hjälp – för vilken utan tvivel en omåttligt hög ränta kommer att pressas ut. Detta gäller det att förstå. Därför står valet mellan denna typ av ekonomiska relationer eller ingenting alls. Den som ställer frågan på annat sätt, han förstår inte ett dugg av praktisk ekonomi och försöker slingra sig undan med skämt. Att massorna är utmattade och utslitna är ett faktum och måste erkännas. Vad annat kan man väl vänta sig av sju års krig i vårt land, när mer framskridna länder fortfarande har kännning av följderna av fyra års krig?!

I vårt efterblivna land befinner sig arbetarna, som gjort oerhörda offer, och massan av bönderna i ett tillstånd av ytterlig utmattning efter sju år av krig. Denna utmattning, detta tillstånd gränsar till fullständig arbetsförmögenhet. Det som behövs är en ekonomisk andhämtningspaus. Vi hade tänkt använda vår guldreserv till att skaffa produktionsmedel. Det vore naturligtvis bäst att göra maskinerna själva men även om vi köpte dem skulle vi därigenom kunna bygga upp vår industri. Men därför behövs det arbetare och bönder som kan arbeta; för närvarande är de emellertid i de flesta fall inte i stånd att göra det, de är utmattade och utslitna. Bördan måste lättas för dem, guldreserven måste användas till att skaffa konsumtionsvaror, även om det stod något annat i vårt förra program. Vårt tidigare program var teoretiskt riktigt men praktiskt ohållbart. Jag vill delge er vissa upplysningar som jag har fått av kamrat Lezjava. Det framgår att vi redan har köpt hundratusentals pud livsmedel av olika slag, som snabbt är på väg hit från Litauen, Finland och Lettland. Idag fick vi veta att ett

kontrakt undertecknats i London om 18,5 miljoner pud kol, som vi beslutat köpa för att blåsa liv i Petrograds företag och textilindustrin. Får vi också varor för bönderna, så sker detta givetvis i strid med programmet, det är en avvikelse, men folket måste få tid att hämta andan, eftersom det är så ohyggligt trött att det inte orkar arbeta.

Jag måste också säga några ord om det individuella varuutbytet. När vi talar om fri omsättning betyder det individuellt varuutbyte, vilket i sin tur innebär uppmuntran åt kulaken. Men vad skall vi göra? Vi får inte blunda för att när vi ersätter överskottsrekvisitionen med skatt, så innebär det att antalet kulaker kommer att öka under det nya systemet. Kulaker kommer att uppstå där de tidigare inte kunde göra det. Det bör bekämpas, men inte med förbudsåtgärder utan genom föreningar under statens beskydd och regeringsåtgärder uppifrån. Kan vi ge bönderna maskiner hjälper vi dem att resa sig; och genom att vi tillhandahåller maskiner och elektrisk kraft elimineras tio- och hundratusentals småkulaker. Men så länge vi inte kan tillhandahålla allt detta måste vi skaffa fram en viss mängd varor. Har vi varorna, så har vi makten, men att stoppa, omintetgöra eller förkasta denna möjlighet innebär att omöjliggöra varje omsättning, att inte tillfredsställa medelbonden som vi inte längre kommer att kunna gå tillsammans med. Största delen av Rysslands bönder har blivit medelbönder, och det finns ingen anledning att frukta ett individuellt utbyte. Var och en kan ge någonting i - utbyte till staten. Det kan vara spannmålsöverskott, grönsaker eller arbete. När allt kommer omkring är läget följande: vi måste gå medelbönderna tillmötes ekonomiskt och acceptera en fri omsättning; annars blir det omöjligt, ekonomiskt omöjligt, att bevara proletariats makt i Ryssland med tanke på att världsrevolutionen låter vänta på sig. Detta faktum måste man inse tillfullo och inte vara rädd att öppet tala om det. I förslaget till resolution om överskottsrekvisitionen ersättande med naturaskatt (texten har delats ut till er) kommer ni att finna en hel del fall av bristande överensstämmelse och t o m motsägelser. Därför skrev vi i slutet följande: "Kongressen godkänner i huvudsak" (ett synnerligen mångtydigt och konturlöst uttryck) "centralkommitténs riktlinjer om överskottsrekvisitionen ersättande med naturaskatt och ger partiets centralkommitté i uppdrag att snarast möjligt sammanjämka dessa riktlinjer." Att de inte bringats i överensstämmelse vet vi; vi hann inte göra det, vi befattade oss inte med detaljer. Sätten att beskatta kommer att utarbetas i detalj av allryska centrala exekutivkommittén och folkkommisariernas råd, vilka också kommer att utfärda en motsvarande lag. Vi hade tänkt oss följande förfaringsätt: om ni godkänner förslaget idag, så kommer beslut att fattas på närmaste session med allryska centrala exekutivkommittén, som inte heller antar en lag utan endast en ändrad bestämmelse. Denna förvandlas senare till lag av folkkommisariernas råd och arbets- och försvarsrådet som, vilket är ännu viktigare, kommer att ge praktiska instruktioner. Av största vikt är, att man lokalt förstår denna saks betydelse och går oss tillmötes.

Varför måste vi ersätta överskottsrekvisitionen med en skatt? Rekvisitionen gick ut på att beslagta alla överskott och upprätta obligatoriskt statsmonopol. Det var en åtgärd av yttersta nödvändighet, något annat kunde vi inte göra. Teoretiskt sett är emellertid statsmonopol inte nödvändigtvis det allra bästa ur socialismens synvinkel. Som övergångsåtgärd kan man i ett bondeland med industri – om industrin är igång och det finns en viss mängd varor – tillämpa ett system med skatt och fri omsättning.

Denna omsättning är för bonden en stimulans, en sporre, en impuls. Han kan och kommer att spanna sina krafter till sitt eget bästa, då han vet att inte alla överskott skall tas ifrån honom, utan han endast behöver betala en skatt vars storlek om möjligt bör fastslås i förväg. Huvudsaken är att småbrukaren stimuleras och sporras i sitt arbete. Vi måste anpassa vår statsekonomi till medelbondens ekonomi, som vi inte har kunnat göra om på tre år och som vi inte kommer att kunna ändra under ytterligare tio år.

Eftersom staten hade vissa plikter beträffande livsmedelsförsörjningen ökade vi rekvisitionskvoten förra året. Skatten måste vara mindre. De exakta siffrorna har inte fastställts, och det är förresten inte heller möjligt. I Popovs broschyr ”Spannmålsproduktionen i sovjetrepubliken och övriga federerade republiker” anförs exakta uppgifter, som presenterats av statistiska centralstyrelsen, och anges orsakerna till den sjunkande jordbruksproduktionen.

Slår skörden fel kan vi inte lägga beslag på överskott, eftersom det inte kommer att finnas några sådana. Vi skulle få ta dem ur bondens mun. Slår skörden inte fel kommer alla att få hungra litet, men staten kommer att räddas eller den kommer att gå under, om vi inte förmår ta av människor som inte kan äta sig mätta. Det är uppgiften för vår propaganda bland bönderna. En dräglig skörd kommer att ge oss överskott på en halv miljard pud. Det skulle räcka för konsumtionen och dessutom skapa en viss reserv. Det gäller nu att stimulera, sporra bonden ekonomiskt. Vi måste säga till småbrukaren: ”Sätt igång att producera, staten kommer att ta en minimal skatt.”

Min tid går ut, jag måste sluta. Jag upprepar: vi kan inte ge ut en lag nu. Vår resolution har den bristen att den inte är tillräckligt lagstiftande – men en partikongress stiftar inga lagar. Vi föreslår därför att centralkommitténs resolutionsförslag tas som grundval och att centralkommitténs får i uppdrag att bringa resolutionspunkterna i överensstämmelse med varandra. Vi skall trycka resolutionstexten, och de lokala funktionärerna skall gripa sig an med att samordna och korrigera resolutionen. Den kan inte sammanjämkas helt igenom; det är en omöjlig uppgift, eftersom livet är alltför mångskiftande. Att finna de rätta övergångsåtgärderna är ett mycket svårt problem. Om vi inte kan göra det snabbt och direkt kommer vi inte att tappa modet, vi kommer att klara det i alla fall. Ingen någotsånär politiskt medveten bonde kan undgå att förstå att vi som regering företräder arbetarklassen och arbetande människor som de arbetande bönderna (dvs nio tiondelar av alla) kan komma överens med, att varje vändning tillbaka innebär en helomvändning till det gamla, till tsarregeringen. Det visar erfarenheterna från Kronstadt. Där vill man varken ha vitgardister eller vår makt och en tredje makt finns inte – och de befinner sig i en situation som bäst av allt talar till vår förmån och mot varje slags ny regering.

Vi har nu möjlighet att komma överens med bönderna, och detta måste göras praktiskt, skickligt, fyndigt och smidigt. Livsmedelskommisariatets apparat känner vi till. Vi vet att det är en av de bästa apparater vi har. När vi jämför den med andra apparater ser vi att den är bättre, och den måste bevaras. Men en administrativ apparat måste underordnas politiken. Vad skall vi med livsmedelskommisariatets förträffliga apparat till, om vi inte kan upprätta ordentliga relationer med bönderna? Då kommer denna förträffliga apparat att tjäna Denikin och Koltjak och inte vår egen klass. Eftersom politiken fordrar beslutsamma förändringar, smidighet och en skicklig övergång måste ledarna förstå detta. En stabil apparat måste duga till alla manövrer. Men om stabiliteten förvandlas till stelhet och hindrar förändringar är strid oundviklig. Därför måste alla krafter inriktas på att obetingat uppnå vårt mål, apparatens fullständiga underordnande under politiken. Politik är förhållandet mellan klasserna, det är det utslagsgivande för republikens öde. Apparaten är ett hjälpmedel, och ju stabilare den är, desto bättre och lämpligare för manövrering bör den vara. I annat fall duger den inte till någonting alls.

Jag ber er att lägga följande viktiga omständighet på minnet, nämligen att det kommer att ta flera månader att utarbete alla detaljer och tolkningar. Nu gäller det för oss att det beslut som fattas redan i kväll per radio skall meddelas hela världen. Vi måste förklara att regeringspartiet på sin kongress i stort sett ersätter överskottsrekvisitionen med skatt och därmed på flera sätt stimulerar småbrukaren att utvidga verksamheten och öka den besädda arealen, att kongressen genom att slå in på denna väg rättar till relationerna mellan

proletariatet och bönderna och att den uttrycker sin övertygelse om att man på denna väg skall uppnå stabila relationer mellan proletariatet och bönderna. (*Stormande applåder*)

Pravda nr 57 och *Izvestija VtsIK*, nr 57, den 16 mars 1921

V. I. Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 43, s 57-73

3. Ursprungligt utkast till tionde RKP-kongressens resolution om partiets enhet

1. Kongressen riktar alla partimedlemmars uppmärksamhet på att enhet och sammanhållning inom partiets led, tryggande av fullt förtroende mellan partimedlemmarna och av ett arbete som verkligen är endräktigt och verkligen förkroppsligar viljeenheten hos proletariatets avantgarde är särskilt nödvändiga i innevarande ögonblick, då en rad omständigheter ökar vacklan bland landets småborgerliga befolkning.

2. Emellertid framträdde i partiet redan före den allmänna partidiskussionen om fackföreningarna vissa tecken på fraktionsbildning, dvs det uppstod grupper med särskilda plattformar, vilka strävar efter att i viss grad särskilja sig och skapa en egen gruppdisciplin. Sådana symptom på fraktionsbildning kom exempelvis till synes på en partikonferens i Moskva (i november 1920) och på en annan i Charkov, både hos den s k "arbetaroppositionens" grupp och delvis också hos den s k "demokratiska centralismens" grupp.

Alla medvetna arbetare måste göra klart för sig hur skadlig och otillåtlig all fraktionsbildning är, ty även om representanter för de enskilda grupperna önskar bevara partiets enhet leder fraktionsbildning i praktiken oundvikligen till att det en-dräktiga arbetet försvagas och att fiender till regeringspartiet, vilka nästlat sig in i det, intensifierar sina försök att fördjupa klyvningen och utnyttja den för kontrarevolutionära ändamål.

Hur proletariatets fiender utnyttjar varje avvikelse från den strikt principfasta kommunistiska linjen framträdde måhända mest påtagligt i myteriet i Kronstadt, då den borgerliga kontrarevolutionen och vitgardisterna i alla världens länder genast visade sig vara redo att godta även paroller om sovjetssystem, bara de kunde stöta proletariatets diktatur i Ryssland, och då socialistrevolutionärerna och den borgerliga kontrarevolutionen överhuvud taget i Kronstadt använde sig av paroller om uppror mot Rysslands sovjetregering under förevändning av att stödja sovjetmakten. Dylika fakta visar tillfullo, att vitgardisterna bemödar sig om och kan kamouflera sig som kommunister och rentav som extrema vänsterkommunister bara för att försvaga och stöta den proletära revolutionens bålverk i Ryssland. De mensjevikiska flygblad som spreds i Petrograd just före kronstadtmyteriet visar likaså hur mensjevikerna utnyttjade meningsskiljaktigheterna och vissa ansatser till fraktionsbildning inom Rysslands kommunistiska parti för att i praktiken sporra och stödja rebellerna i Kronstadt, socialistrevolutionärerna och vitgardisterna, varvid de i ord framställde sig som motståndare till myterier och som anhängare av sovjetmakt, bara med föregivet obetydliga ändringar av den.

3. Propagandan i denna fråga måste å ena sidan bestå i att man ingående klargör, hur skadligt och farligt fraktionsväsendet är för partiets enhet och för förverkligandet av det proletära avantgardets viljeenhet som den främsta förutsättningen för att proletariatets diktatur skall ha framgång, och å andra sidan i att man klargör särdragen i de senaste taktiska metoder som används av sovjetmaktens fiender. Dessa fiender, som förvissat sig om att en kontrarevolution under öppet vitgardistisk flagg är hopplös, uppåddar nu alla krafter för att utnyttja meningsskiljaktigheterna inom Rysslands kommunistiska parti och på ett eller annat sätt

främja kontrarevolutionen genom att överlämna makten till den politiska grupp som till det yttre kommer närmast ett erkännande av sovjetmakten.

Propagandan måste också klargöra erfarenheterna från tidigare revolutioner, då kontrarevolutionen stödde den opposition mot det ytterst revolutionära partiet, som stod närmast detsamma, i syfte att underminera och störta den revolutionära diktaturen och därmed bana väg för kontrarevolutionens, kapitalisternas och godsägarnas fullständiga seger i fortsättningen.

4. I den praktiska kampen mot fraktionsbildningen måste varje partiorganisation strängt övervaka att inga fraktionella aktioner får förekomma. Kritiken av bristerna inom partiet, vilken är absolut nödvändig, måste ordnas så, att varje praktiskt förslag omedelbart, utan varje dröjsmål och i så exakt form som möjligt översänds till de ledande lokala och centrala partiorganen för att dryftas och avgöras. Dessutom bör var och en som utövar kritik se till att hans kritik vad formen beträffar tar hänsyn till partiets läge, omgivet som det är av fiender, och att innehållet i hans kritik är sådant, att han genom direkt deltagande i sovjet- och partiarbetet i praktiken kan erfara att de misstag som begåtts av partiet eller av enskilda partimedlemmar korrigeras. Varje analys av partiets allmänna linje, värdesättning av dess praktiska rön, kontroll över att dess beslut verkställs, undersökning av metoderna för felens korrigerande osv, får under inga omständigheter överlämnas för preliminär diskussion till grupper som bildas på grund av någon ”plattform” osv, utan måste uteslutande och direkt föreläggas alla partimedlemmar till behandling. I detta syfte bestämmer kongressen att Diskussionnyj Listok och särskilda samlingsskrifter skall utges mer regelbundet, varvid man oavslutligt skall bemöda sig om att kritiken rör sig om väsentliga ting och att den inte antar en form som kan gagna proletariats klassfiender.

5. Samtidigt som kongressen principiellt förkastar den syndikalistiska och anarkistiska avvikelse som analyseras i en särskild resolution och ger i uppdrag åt centralkommittén att fullständigt undanröja allt slags fraktionsväsen, förklarar den att varje sakligt förslag i frågor som exempelvis den s k ”arbetaroppositionens” grupp har ägnat särskild uppmärksamhet åt – rensning av partiet från ickeproletära och opålitliga element, kamp mot byråkratin, utveckling av demokratin och arbetarnas initiativ m m – måste behandlas med största uppmärksamhet och prövas i det praktiska arbetet. Partiet måste veta att vi inte vidtar alla åtgärder som är nödvändiga i dessa frågor emedan vi stöter på en hel rad olika hinder, men att partiet, samtidigt som det obevekligt tillbakavisar ovederhäftig och fraktionsbetonad kvasikritik, outtröttligt och under utprovande av nya metoder med alla medel kommer att fortsätta kampen mot byråkratin för att utvidga demokratin och initiativförmågan, för att upptäcka, avslöja och ur partiet driva ut personer som nästlat sig in i det osv.

6. Kongressen förklarar därför alla grupper utan undantag, vilka bildats på en eller annan plattform (sådana som ”arbetaroppositionens” grupp, ”den demokratiska centralismens” grupp m fl) för upplösta och föreskriver att detta beslut omedelbart verkställs. Ohörsamhet gentemot detta kongressbeslut medför ovillkorlig och omedelbar uteslutning ur partiet.

7. För att säkerställa strikt disciplin i partiet och i hela sovjetarbetet samt uppnå största möjliga enhet vid undanröjandet av all slags fraktionsbildning, bemyndigar kongressen centralkommittén att i händelse av disciplinbrott eller vid återupplivande eller tolererande av fraktionsbildning tillämpa alla av partiet fastställda åtgärder, inklusive uteslutning ur partiet, och i fråga om centralkommittémedlemmar att flytta ner dem till suppleanter och som yttersta åtgärd även utesluta dem ur partiet. En sådan yttersta åtgärd gentemot centralkommittémedlemmar, centralkommittésuppleanter och medlemmar av kontrollkommissionen kan tillämpas endast på det villkoret att centralkommittén kallas till plenum, till vilket samtliga centralkommittésuppleanter och samtliga medlemmar av kontrollkommissionen inbjuds. Om

ett sådant gemensamt sammanträde av de mest ansvariga partiledarna med två tredjedels röstmajoritet anser det nödvändigt att flytta ner en CK-medlem till suppleant eller att utesluta honom ur partiet, så måste en sådan åtgärd omedelbart verkställas.

Publicerat ffg i tidskriften V I Lenin, *Samlade skrifter*,

Projektor nr 22, 1923 5:e ry uppl, b 43, s 89-92

4. Rapport den 16 mars om partiets enhet och den anarkosyndikalistiska avvikelser

Kamrater, jag tror att det inte behöver ordas mycket om denna fråga, eftersom hela vår kongress i alla frågor redan har gått in på de ämnen, om vilka det nu måste göras officiella uttalanden på partikongressens vägnar och alltså på hela partiets vägnar. Vad beträffar resolutionen "Om enhet", så finns i en betydande del av den en karakteristik av det politiska läget. Ni har naturligtvis alla läst denna resolutions tryckta text, som delats ut. Den sjunde punkten, som introducerar en exceptionell åtgärd, nämligen rätt att utesluta en CK-medlem med två tredjedels majoritet på gemensamt möte med CK:s medlemmar och centrala kontrollkommissionens suppleanter och medlemmar får inte publiceras. På enskilda konferenser, där företrädare för alla schatteringar uttalat sig, har denna åtgärd diskuterats upprepade gånger. Låt Oss hoppas, kamrater, att denna punkt inte behöver tillämpas, men den är nödvändig i detta nya läge, när vi här står inför en vändning, en ganska tvär sådan, och vill undanröja alla spår av separatism.

Jag går nu över till resolutionen om den syndikalistiska och den anarkistiska avvikelser. Här har vi att göra med den fråga som togs upp som fjärde punkt på kongressens dagordning. Kärnpunkten i hela resolutionen är fastställandet av vår inställning till vissa strömningar eller avvikelser i tänkandet. Genom att säga "avvikelser" understryker vi, att vi här ännu inte ser något som har tagit definitiv form, något som är absolut och helt bestämt, utan vi ser endast början till en politisk riktning, som partiet inte kan underlåta att bedöma. I punkt 3 i resolutionen om den syndikalistiska och den anarkistiska avvikelser, som ni sannolikt alla har fått, finns tydligen ett tryckfel (som framgår av påpekanden har tryckfelet observerats). Där skall stå: "signifikativ är dess (dvs 'arbetaroppositionens') följande tes: 'Organiseringen av folkhushållets ledning tillkommer en allrysk kongress av producenter, förenade i industrifackförbund, vilka väljer ett centralt organ, som leder republikens hela folkhushåll.' "

Vi har redan på kongressen upprepade gånger talat om denna punkt, såväl på enskilda konferenser, som på kongressens öppna gemensamma sammanträden. Det tycks mig att vi redan har gjort klart, att det absolut inte går att försvara denna punkt med en hänvisning till att det hos Engels förekommer ett resonemang om ett producentförbund, eftersom det är helt tydligt, och ett exakt citat av ifrågavarande passus kommer att fastställa, att det hos Engels är tal om ett kommunistiskt samhälle, där det inte kommer att finnas några klasser. Detta är för oss alla något obestridligt. När det i samhället inte kommer att finnas några klasser, då kommer det endast att finnas producenter kvar och kommer det inte att finnas arbetare och bönder. Och från Marx' och Engels' alla arbeten vet vi mycket väl, att de gör en mycket exakt distinktion mellan den period, då det ännu finns klasser, och den då det inte längre kommer att finnas några. Idéer, tal och hypoteser om att klasserna skulle försvinna före kommunismen förhånades obarmhärtigt av Marx och Engels, som sade att endast kommunismen innebär klassernas avskaffande."

Situationen har blivit den att vi är de första som praktiskt tagit upp frågan om detta klassernas avskaffande, och i detta bondeland finns det nu kvar två huvudklasser – arbetarklassen och bönderna. Förutom dem finns hela grupper som blivit över efter kapitalismen.

Vårt program säger bestämt, att vi håller på att ta de första stegen, att vi kommer att få en hel rad övergångsstadier. Men i vårt praktiska sovjetarbete och i revolutionens hela historia har vi ständigt på det mest åskådliga sätt sett, att det är fel att göra sådana teoretiska definitioner som oppositionen i detta fall gör. Vi vet mycket väl att vi har klasser kvar och kommer att ha dem kvar länge, att de i ett land med dominerande bondebefolkning ofrånkomligen kommer att finnas kvar länge, i många år. Den minsta tid, varunder det skulle vara möjligt att få till stånd en storindustri, som skapar en sådan reserv att den kan få jordbruket under kontroll, är tio år. Detta är den minsta tiden, förutsatt att de tekniska förutsättningarna är oerhört gynnsamma. Men vi vet ju att våra förutsättningar är oerhört ogynnsamma. Vi har en plan för att bygga upp Ryssland på basis av en modern storindustri – det är den av forskare utarbetade elektrifieringsplanen. Där konstateras att minimitiden är tio år, och detta är grundat på förutsättningen att betingelserna är någorlunda normala. Men vi vet mycket väl att sådana inte föreligger. Alltså är tio år en mycket kort tid för oss – det är inte tu tal om det. Vi har nått fram till sakens kärna: den situationen är möjlig, att det finns klasser kvar som är fientliga mot proletariatet, och därför kan vi i praktiken inte skapa det som Engels talade om. Vi kommer att ha proletariatets diktatur. Därefter kommer det klasslösa samhället.

Marx och Engels bekämpade skoningslöst dem som glömde skillnaden mellan klasserna och talade om producenter, om folket eller om arbetande människor i allmänhet. Den som någorlunda väl känner till Marx' och Engels' arbeten kan inte glömma, att alla dessa arbeten präglas av ett förhånande av dem som talar om producenter, om folket, om arbetande människor i allmänhet. Det finns inga arbetande människor eller arbetare i allmänhet, utan det finns antingen produktionsmedelsägande småföretagare, vilkas hela mentalitet och alla levnadsvanor är kapitalistiska, och annorlunda kan de inte heller vara, eller lönarbetare med en helt annan mentalitet, storindustrins lönarbetare, som står i antagonistisk motsättning till kapitalisterna och kämpar mot dem.

Vi har nått fram till denna fråga efter tre års kamp, då vi har provat på att utöva proletär politisk makt, då vi vet vilka enorma svårigheter det finns i relationerna mellan klasserna, då dessa fortfarande finns kvar och då rester av bourgeoisin ännu kan observeras i alla springor och vrår i vårt liv, inuti sovjetinstitutionerna, och i det läget utgör tillkomsten av en plattform med de teser, som jag har läst upp, en uppenbar och tydlig syndikalistisk-anarkistisk avvikelse. Det är inga överdrivna ord, de är genomtänkta. En avvikelse är ännu inte en färdig strömning. En avvikelse är något som kan rättas till. Människor har tappat bort vägen litet eller börjar vika av från den, men det går ännu att rätta till. Detta kommer enligt min mening fram i ordet ”avvikelse”. Det understryker att det ännu inte rör sig om något slutgiltigt, att saken lätt kan rättas till, det är fråga om en önskan att varna och ta upp frågan i hela sin vidd och på ett principiellt sätt. Om någon hittar ett ord som bättre uttrycker denna tanke, så varsågod. Jag hoppas att vi inte skall strida om ord, utan vi skall i grunden analysera denna tes såsom den centrala och inte jaga efter en massa liknande idéer, som ”arbetaroppositionens” grupp har i mängder. Detta överlåter vi åt våra skribenter och åt ledarna för denna strömning att analysera, ty i slutet av resolutionen säger vi avsiktligt att det i specialutgåvor och samlingsverk är möjligt och nödvändigt att ge plats för ett utförligare åsiktsutbyte mellan partimedlemmarna i alla de nämnda frågorna. Vi har nu inte tid att uppskjuta denna fråga. Vi är ett parti som kämpar under förvärrade svårigheter. Vi måste säga till oss själva: för att enheten skall bli stark måste vi fördöma en viss bestämd avvikelse. När den nu en gång har kommit fram måste den utredas och diskuteras. Men om det behövs en grundlig diskussion, så för all del: vi har folk som i detalj kan anföra all litteratur som finns härom, och om det är nödvändigt och lämpligt, så kan vi ta upp denna fråga även internationellt, ty som ni alla vet och som ni hört i rapporten från Kommunistiska internationalens representant finns det en viss vänsteristisk avvikelse i den internationella revolutionära arbetarrörelsens led. Den avvikelse

vi nu talar om är samma sak som den anarkistiska avvikelserna i det tyska kommunistiska arbetarpartiet, och kampen mot den kom klart till uttryck på Kommunistiska internationals föregående kongress. De ord som där användes för att beskriva den var ofta skarpare än ordet "avvikelse". Ni vet att detta är en internationell fråga. Därför skulle det vara fel att avfärda den genom att säga: inga mer diskussioner och därmed basta. Men en teoretisk diskussion är en sak, och partiets politiska linje, den politiska kampen, en helt annan. Vi är ingen diskussionsklubb. Naturligtvis kan och skall vi ge ut samlingsverk och speciella publikationer, men först och främst måste vi kämpa under de svåraste förhållanden, och därför måste vi sluta oss samman. Om då förslag i stil med att organisera en "allrysk producentkongress" introduceras i den politiska diskussionen, i den politiska kampen, så kan vi inte gå fram samfällt och enat; det är inte den politik vi bestämt åt oss för några år framåt. Det är en politik som skulle omintetgöra samfällt arbete i partiet, och den politiken är inte bara felaktig i teorin, den är felaktig därför att den på fel sätt definierar förhållandet mellan klasserna – det fundamentala och grundläggande förhållande som Kommunistiska internationals 2:a kongress antog en resolution om och varför utan det inte finns någon marxism. Situationen är nu sådan att de partilösa elementen ger efter för den småborgerliga vacklan, som är ofrånkomlig i den nuvarande ekonomiska situationen. Vi måste hålla den omständigheten i minnet att den inre faran i visst avseende är större än Denikin och Judenitj, och vi måste visa en sammanhållning som inte bara är formell utan går långt djupare. En liknande resolution är oundgänglig för oss för att en sådan sammanhållning skall skapas.

Som mycket viktig räknar jag också punkt 4 i denna resolution, som ger vårt program en tolkning, en autentisk tolkning, dvs en tolkning som utgår från dess författare. Författare till den är kongressen, och därför måste kongressen göra en tolkning, så att det blir slut på vinglandet och ibland rentav det spel som bedrivs med vårt program: som om det i programmet sades samma sak om fackföreningarna som vissa skulle vilja ha det. Ni har hört kamrat Rjazanov kritisera programmet från denna talarstol – låt oss tacka denne kritiker för hans teoretiska undersökningar! Ni har hört kamrat Sjljapnikovs kritik. Detta kan inte förbigås med tystnad. Det tycks mig att vi här, i denna resolution, har vad vi nu behöver. I namn av kongressen, som godkänner programmet och som är partiets högsta organ, måste det sägas: så här uppfattar vi detta program. Jag upprepar att detta inte sätter stopp för de teoretiska dispyterna. Förslag kan ställas om att ändra programmet, härvidlag införs inga förbud. Vi anser inte programmet vara så storslaget att inget får ändras i det, men just nu har vi inga formella förslag och vi har inte ägnat någon tid åt att analysera denna fråga. Om vi uppmärksamt läser detta program finner vi där följande: "fackföreningarna måste nå fram till en faktisk koncentration osv", "måste nå fram till en faktisk koncentration" detta måste understrykas. Och högre upp kan vi läsa att "enligt lag är fackföreningarna deltagare i alla lokala och centrala produktionsledande organ". Vi vet att det tagit decennier att bygga upp kapitalistisk produktion, under medverkan av världens alla framskridna länder. Har vi männe redan blivit så barnsliga att vi tror, att vi så snabbt kan göra slut på denna process i en stund av största nöd och utarmning i landet, där arbetare utgör en minoritet i ett land med ett utpinat och blödande proletärt avantgarde och massor av bönder?! Vi har inte ens lagt grunden, vi har endast börjat att på försök utstaka hur denna ledning av produktionen under fackföreningarnas medverkan skall skötas. Vi vet att nöden är det största hindret. Det är fel att säga att vi inte engagerar massorna; tvärtom får varje arbetare med tecken på talang och förmåga det mest uppriktiga stöd från vår vida. Det enda som behövs är att situationen blir litet lättare. Vi behöver ett eller två års vila från hungern, inte mindre. Historiskt sett är det en försvinnande kort tid, men under våra förhållanden är det en lång tid. Ett eller två års vila från hungern, ett eller ett par års fungerande bränsleförsörjning för att fabriker skall komma igång och då kommer vi att från arbetarklassen få ett hundrafalt starkare stöd och ur dess led kommer många fler talanger att stiga fram än som nu är fallet. Ingen betvivlar, ingen kan betvivla

detta. Nu får vi inte detta stöd, men inte för att vi inte vill ha det. Vi gör allt som kan göras för detta. Ingen skall kunna säga att regeringen, fackföreningarna eller partiets centralkommitté har försuttit ens en enda möjlighet i detta hänseende; men vi vet att nöden är förtvivlad, att det överallt råder hunger och elände, och i denna jordmån uppstår allt som oftast passivitet. Låt oss inte vara rädda för att kalla detta onda och denna olycka vid sitt rätta namn. Det är detta som bromsar ett uppsving i massornas energi. I en sådan situation, där vi genom statistiken vet att 60 procent av medlemmarna i styrelserna är arbetare, är det absolut omöjligt att nu å la Sjljapnikov försöka tolka partiprogrammets ord om att "fackföreningarna måste nå fram till en faktisk koncentration osv".

En autentisk tolkning av programmet kommer att ge oss en möjlighet att förena den erforderliga taktiska sammanhållningen och enigheten med den nödvändiga diskussionsfriheten, något som också understryks i slutet av resolutionen. Vad går resolutionen ut på? Punkt 6 lyder:

"På basis av allt detta avvisar RKP:s kongress de nämnda idéerna, som uttrycker en syndikalistisk och anarkistisk avvikelse, och beslutar att, för det första, anse det nödvändigt att oavlåtligt och systematiskt bekämpa dessa idéer och, för det andra, anse propaganda för dessa idéer vara oförenlig med medlemskap i RKP.

Kongressen ger partiets CK i uppdrag att på det strängaste sätt genomföra dessa beslut och påpekar samtidigt att det i speciella publikationer, samlingsverk o d kan och måste ges utrymme åt det mest grundliga åsiktsutbyte mellan partimedlemmarna i alla de nämnda frågorna."

Ser ni kanske inte – ni är ju alla agitatorer och propagandister i en eller annan form – ser ni kanske inte skillnaden mellan propaganda för idéer inom kämpande politiska partier och ett åsiktsutbyte i speciella publikationer och samlingsverk? Jag är säker på att envar som vill sätta sig in i denna resolution ser denna skillnad. Och vi hoppas att de företrädare för denna avvikelse, som vi tar in i CK, skall förhålla sig till partikongressens beslut på samma sätt som varje medveten, disciplinerad partimedlem gör; vi hoppas att vi med deras hjälp inom CK skall kunna analysera denna aspekt utan att skapa någon speciell situation; vi skall undersöka vad som sker inom partiet – huruvida det rör sig om propaganda för idéer inom ett kämpande politiskt parti eller om det är ett åsiktsutbyte i speciella publikationer och samlingsverk. Är någon intresserad av att in i minsta finess studera citat från Engels, så var så god! Det finns teoretiker som alltid kommer att ge partiet värdefulla råd. Detta är oundgängligt. Vi skall ge ut ett par tre stora samlingsverk det är nyttigt och absolut nödvändigt. Men har det någon likhet med propaganda för idéer, med strid mellan plattformar, kan detta verkligen förväxlas? Ingen som önskar sätta sig in i vår politiska situation kommer att göra någon sådan förväxling.

Bromsa inte vårt politiska arbete, särskilt i en svår situation, men överge inte de vetenskapliga undersökningarna! Om kamrat Sjljapnikov, för att ta ett exempel, kompletterar den bok han nyligen gav ut om erfarenheterna av sin revolutionära kamp under illegalitetens tidigare epok med ytterligare en, som han skriver på sin lediga tid under de närmaste månaderna och där analyserar begreppet "producent", så var så god! Men resolutionen i fråga kommer att tjäna som riktmärke för oss. Vi har startat den bredaste, friaste diskussion. "Arbetaroppositionens" plattform har tryckts i partiets centralorgan i 250 000 ex. Vi har övervägt den i alla aspekter och på alla sätt, vi har haft val på basis av denna plattform, och vi har slutligen inkallat en kongress, som sammanfattar den politiska diskussionen och säger: en avvikelse har konstaterats, låt oss inte leka kurragömma utan öppet säga att en avvikelse är en avvikelse, den måste rättas till; låt oss rätta till den och låt diskussionen bli en teoretisk diskussion.

Det är därför som jag åter tar upp och stöder förslaget att vi antar båda dessa resolutioner, stärker partiets enhet och på rätt sätt bestämmer vad partimötena skall syssla med och vad

enskilda personer – marxister, kommunister, som vill hjälpa partiet och ta itu med de ena eller andra frågorna inom teorin – har frihet att syssla med på lediga stunder. (*Applåder*)

Pravda nr 68, den 30 mars 1921

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 43, s 98-106